

DOMOLJUB

Izaja vsak četrtak. Cena mu je 3 K na leto. (Za Nemčijo 4 K, za Ameriko in druge tuje države 6 K.) — Posamezne številke se prodajajo po 10 vinarjev.

S prilogama:
„Naš kmečki dom“ in „Naša gospodinja“.

Spisi in dopisi se pošiljajo: Uredništvu „Domoljuba“, Ljubljana, Kopitarjeva ulica. Naročnina, reklamacije in inserati pa: Upravištvu „Domoljuba“, Ljubljana, Kopitarjeva ulica.

Štev. 36.

V Ljubljani, dne 3. septembra 1914.

Leto XXVII.

V velikem času.

Kakor velikanski plaz drvi vojska s strašno silo naprej. Saj poznamo plaze naših gora: en kamenček se sproži, se začne valiti in svaljati sneg; sneženi kup narašča stopnjo za stopnjo, jemlje s seboj kamenje in prst, izkorerinja orjaška drevesa, izpodjeda ogromne skale in drvi z njimi v nižavo, kjer obleži surova skladovnica. Dober mesec je, kar se je sprožil prvi kamen tega strašnega plazu, pa je že pokopal pod seboj na tisoče mladih mož in fantov, porušil vasi in mesta, opustošil rodovitne planjave in njegova sila je od dne do dne hujša.

Mi, ki od daleč poslušamo gromenje, čutimo obenem, da sega njegov glas do zadnje hribovske koče, saj ga ni nikogar med nami, ki bi ne vedel, da gre za velike reči, nikogar tudi ne, ki bi ne imel katerega svojih sredi bojnega viharja. V velikem času živimo. Ne bodimo sami majhni, ne po mislih, ne po srcu! Ta ogromna, svetovna nevihta naj nas reši pustih, s sebičnostjo pretkanih malenkosti, razširi naj nam punčice, da bomo videli kaj dlje nego samo do konca svojega plota, razširi naj nam pa tudi srca! Že zdaj vidimo vesele reči: Ljudje se zbližujejo med seboj. Še nikoli niso bili tako navezani drug na drugega, kakor zdaj. Brez skupnega dela, brez vzajemne pomoči ne gre. To čutijo povsod in zlasti na kmetih. Bog bodi zahvaljen, da je naše ljudstvo kljub vsemu ohranilo v sebi pravega krščanskega duha. Sedanji čas je preizkušnja krščanske ljubezni. Vsem nam je v tolažbo, ko vidimo, kako si ljudje pomagajo med seboj, kako gre delo svojo pot naprej s podvojenim trudom, pa tudi s podvojeno vnamo.

Ljudje pa tudi bolj kot kdaj iščejo zveze z Bogom. Tudi tam, kjer je bila razrahljana, pretrgana. Naš in nemški cesar molita, kličeta k molitvi. Pravi pogum je doma v ponižnosti pred Bogom; edina tolažba je v otroški zaupnosti v njegovo sveto voljo.

Pa zveza s cerkvijo! Katoliška vera stopa na plan kot najmočnejši varuh naše države sploh in našega naroda posebej. Kakor levi gredo v boj katoliški Slovani — Hrvat in Slovenec, Čeh in Slovak, Poljak in Rusin. Vsi vedo, da gre za zmago najstrupenejših sovražnikov katoliške vere — razkolnih Srbov in Rusov, brezverske francoske države in nestrpnih Angležev, ki so z divjo silo preganjali in zatirali katoličane povsod, zlasti na Irskem. Pred smrtjo je naš rajni sveti oče s preroškim duhov dejal, da bodo to pot sramasoni strti. Framason komandira Francosko in Angleško; framsonsko svobodomiselstvo tlači Srba in rusko izobraženstvo; framason ima silno moč v laški državi, ki se zdaj — recimo najmilejšo besedo — tako čudno obnaša. Trdno zaupamo: strt bo framason in z njim pognan v kot divji svobodomislec — največja nevarnost naše domovine.

Recimo še eno: Kaj je kmet državi? Odgovore naj zdaj na to tisti, kateri so svoj čas tako nesramno hujskalski proti njemu, ki so tako podlo napadali kmečko politiko, ki so tako sramotili delovanje za njegovo duševno in gospodarsko povzdigo. Štet naj gredo, koliko je dal kmet svojih sinov v vojsko! Našteli jih bodo gotovo na 80 med sto! In njegovo delo! Hvala Bogu morajo reči vsi brez izjeme, da se je posrečilo z mirnim delom in pametno politiko vzdigniti živinorejo in prasičerejo. Meje so zdaj zaprte povsod in za živež smo navezani samo na svojo

zemljo. Zdaj je prišel tisti čas, o katerem smo v »Domoljubu« tolikrat pisali, ko smo dokazovali, da je treba varovati delo našega kmeta. Ko bi se bile odprle meje balkanskim državam in Rusiji za živo živino, bi bili s tem bogatili naše sedanje sovražnike, obenem pa obubožali našega kmeta. Hlevi bi bili prazni in danes bi imeli že lakoto; kmetu bi se ne bilo izplačalo truditi se za živinorejo; njegovo delo bi ne imelo vrednosti in zdaj bi stradali. Pametna kmečka politika je povzdignila kmeta; on je pa s svojo pridnostjo izrabil vsak kos svoje zemlje in iz nje vsako leto več izbil s svojimi žulji in s svojim potom. Ta kmet danes brani domovino in podira sovražnike; on pa tudi edini daje živeža celi državi. Po ti vojski bodo osramočeni utihnili kmetovi sovražniki.

Na koncu pa resno besedo: Kaj bi bilo, ko bi bili zmagovali tisti, kateri so tako grdo nasprotovali temu, da se naša država pripravi z vojniki in orožjem za vojsko? Vsak tepec se je upal hujskati proti vestnim zastopnikom ljudstva, češ za kanone glasujejo. Kje bi bili zdaj mi brez zadostnega števila vojakov in brez kanonov?

Laž in hujskarija imata zdaj slabe čase. Vse, na čemer sta sloneli, se je podrlo, vse, prav vse. Ljudje izpregledujejo, treznijo se. Pravica in resnica, ki za njo zdaj grome topovi, gresta na dan. V ti vojski bodo obležali sovražniki naše Avstrije in njene vladarske družine, z njimi vred pa tudi vsi ljudski zapeljivci.

Zemlja.

O veliki noči je prišel na prvi svoj dopust. Na zemljo je legla pomlad in bila so jutra in dnevi tako lepi, da bi človek

šel in objel to zemljo, ki se je pripravljala, da sprejme v sé semena iz pridnih rok. Šla sva mimo njegovih njiv in travnikov. Pripovedoval mi je, kako je pri vojakihi, in pohvalil se je. Ko pa sva sredi njive obstala, tedaj se mu je izvil iz prsi globoko in prisrčno hrepenenje: »Da bi mogel spet kmalu na zemljo; da bi mogel spet orati in delati od jutra do večera na zemlji...«

Takrat sem začutil tudi jaz v svojem srcu tisto globoko vez, ki veže našega človeka od zgodnje mladosti do pozne starosti na zemljo. Okusil sem ljubezen našega človeka, ki jo nosi v sebi do zemlje, na kateri se je rodil in na kateri umre. Ljubezen, ki je malokdaj izgovorjena, ki pa se kaže od jutra do večera, od pomladi do zime v trdem in težkem delu.

Tisto velikonočno jutro mi je prišlo sedaj na misel. Sedaj, ko stojimo že skoraj v jeseni in je odeta ta naša zemlja z belo-rdečkastim ajdinim cvetjem. Predno še gre zemlja počivat, se odene z belim cvetjem. Kako lepo, kako lepi so dnevi na naših njivah! In vendar: koliko tisočem naših mož in fantov letos ni dano gledati te lepote, ni dano hoditi po ajdinih njivah in prositi Boga, da ne pošlje slane na bele cvetove. Ženam in dekletam doma je dano letos, da prosijo dan na dan Boga, da ne pošlje morilne slane na najlepše cvetove slovenske zemlje, na naše može in fante, ki so šli v vojsko. Dano nam je, da prosimo, da ne bi njih gorka kri močila zemlje sovražnikov. Naj bi bilo tako, da omoči sovražnik svojo zemljo s svojo krvjo. Če bo tekla tista kri radi udarcev naših fantov, naj teče v spoznanje sovražniku, da so njega carji in kralji in njih svetovalci krivi, da je tako prišlo.

To so naše iskrene želje te dni, ko hodimo po zemlji, katero pozdravljaj jesen, in se spominjamo vas, ki ste daleč od vaše zemlje v bojnem gromu.

Zemlja!

Težki dnevi, polni strašnih dogodkov, nam dajejo šele spoznanje, da znamo prav ceniti tvojo vrednost. Če smo te prej ljubili, ker smo bili vezani na tvojo grudo od rojstva, te ljubimo sedaj v spoznanju velike tvoje vrednosti v dneh, ko ginejo druga bogastva v nič in obvladuješ vse samo ti s tvojimi sadovi. Kaj so v težkih vojskinih časih mesta in kraji z velikanskimi tovarnami, kaj graščine, vile, letovišča in vrtovi? Njiva, posejana s krompirjem; kup gnoj, pripravljen, da se navozi na njivo, je več vreden kot najlepši grajski vrt. Hiša na kmetih s hlevom, polnim živine, več kot najlepša vila ob morju. Tovarne stoje, mesta gledajo na kmete, da bodo dobila živeža, železnice služijo vojski, pošta služijo vojski, banke služijo vojski, pristanišča služijo vojski, vse služi zmagi nad sovražnikom v teh dneh. In ti, zemlja! Tisti, ki so tvoji in ti njihova, so šli s puško na rami v boj in vendar nisi ostala zapuščena, osirotela. Žene in dekleta, otroci in starci so sedaj tvoji gospodarji ter ti pomagajo izvrševati veliko, častno nalogo: služiti vojski in domačim. Zate, zemlja, se gre! Saj tebe hoče imeti sovražnik. Tebe z vsem tvojim bogastvom: z mesti in trgi, vasmí in hišami, hlevi in živino, cerkvami in palačami in z onimi, ki se trudijo

in delajo na tebi. Zate, zemlja, se gre, in pa za tisto, kar nosijo tvoji gospodarji globoko v svojih prsih. Za vero krščansko! Za to so šli v boj, za to molimo, da bi se vrnil zmagoslavni.

Če se bodo vrnil zmagoslavni, bo hvaležnost, rojena iz spoznanja velike tvoje vrednosti, v njih srcih podvojena. Ojačena bo tudi njih samozavest. Po teh dneh bodo spoznali jasno, da niso »neumna kmečka para«, temveč gospodarji z emlje. Zemlje, ki je v dneh najhujših težav ljudstva največ vredna. O, ne bodo se vrnil več časi, da bi vstal kdo in zaničeval tebe, kmečki gospodar, zato ker delaš od jutra do večera na zemlji, zato ker voziš gnoj in rediš krave in vole in nimaš časa poslušati votle besede »napredka in prosvitljenosti«. Po teh dneh se bo težko še našel kdo, ki bi si upal imenovati te mnogoštevilne cerkvice po naši zemlji, v katerih se posebno te dni toliko in tako goreče moli, »znamenja slovenske sužnjosti«. Premislil se bo izgovoriti take bogokletne besede.

Pa ne samo to, ampak gotovo je, da bo po končanih sedanjih težavah rastla tudi vrednost zemlje in da bo končana vojska bolj povzdignila vrednost naših gruntov, kot so to storili v nekaterih krajih mimogrede ameriški dolarji. Tudi industrija se bo v miru lažje in hitreje razvila ter pripomogla k blagostanju kmetijstva. Ostalo bo eno samo veliko in težko vprašanje: delavne kmetijske moči. Mir, rastoča vrednost zemlje, razvijajoča se industrija, premišljeno, vsestransko delo deželne odbora, vse to bo pospeševalo rešitev tega važnega vprašanja.

Zato glejmo z zaupanjem v bodočnost! Glejmo z živo vero in potrpljenjem! Glejmo zlasti z veliko ljubeznijo do zemlje, ki nam je v teh dneh največ in vse!

Neki francoski pisatelj je opisal v obširnem romanu na jako živ način vse groze francosko-nemške vojske leta 1870/1871. Koncem romana pa postavi pisatelj enega svojih junakov, ki je bil kmet, na razvaline Pariza, ki je vsled notranjih nemirov močno trpel. In ta kmet pravi: Jaz pa se vrnem na zemljo, katero hočem gojiti in obdelovati, da vzraste na nji nova, močna Francija. — Bilo bi tako. Nova in močna Francija bi lahko vzrastla na s krvjo namočeni zemlji, ako: — ako bi se pustilo, da bi to Francijo ustvarjalo delavno, pobožno in varčno francosko kmečko ljudstvo. Res pa so ustvarjali novo Francijo francoski framaconi, so jo pripeljali do pogibelji, pred katero stoji. Morda se bo zdravo francosko ljudstvo po novih udarcih ootreslo vendarle svojih voditeljev?

Ko smo mislili na našo zemljo, smo se spomniti tudi tebe, bela naša Ljubljana. Že pred meseci si nas vabila, da te pridemo ravno v tem mesecu pogledat, ko boš odeta v najlepšo svojo obleko sprejemala in pozdravljala najljubše svoje goste. Reklo se je, da pridejo Čehi, Hrvati iz Avstrije in celo Rusi in Srbi. Pa, glej, kako se je spremenilo! Naši fantje so šli Rusom in Srbom nasproti in ti sama si jim pripravila tako veličastno odhodnico. Z zastavami, bajoneti in topovi so šli. O, Ljubljana, kako deviška lepa si bila te dni!

Kako mogočno so odmevali po tebi krepki in samozavestni koraki naših fantov-vojakov, in kako krasna si bila v svoji praznični obleki. Vsa prepletena s cesarskimi in slovenskimi zastavami. Kako daleč se vidi plapolati ti dve zastavi iznad stare tvoje trdnjave ljubljanskega gradu, ki se nam zdi vse oživiljen in prenovljen. Sv. Jurij na iskrenem svojem vrancu je pomlajen, ker je v tebi, Ljubljana, toliko junakov, pripravljenih streti sovražnega zmaja. In sv. Jurij je tvoj patron, naša Ljubljana! Te dni si, Ljubljana, gotovo pozabila nezvestobo nekaterih, ki so mislili, da si že prestara, da ni v tebi več moči, da bi ostala naše kulturno središče. Kam so mislili, da so kazali v mesto morilcev in razbojnikov — Belgrad! Ljubljana, mi ti ostanemo zvesti in ti nam! Vsa lepa, vsa deviška si sedaj, ti lepi cvet naše zemlje!

Zemlja, kmalu se vrnejo tvoji. Pomlad na tebi jih bo pozdravila s teboj in potem se prične zopet njih težko, toda lepo in najkoristnejše delo. Zemlja, počivaj dolgo zimo mirno in sladko, da boš pomladi pripravljena sprejemati tisočera semena iz rok, ki se sedaj bijejo in borijo zate in za svoje.

Gospodinja v vojnem času.

Vojsko imamo. Očetje, možje, sinovi in bratje so odrinili na bojišče, da branijo domovino pred napadi sovražnikov. Še ni poznano slovo in srca tisočih mater, žena in sester se trgajo boleti, ko so se njih dragi odpravljali v negotovost in že prihajajo vesti o prvih zmagah obenem pa tudi o mrtvih in ranjenih vojakihi. Odšli so in so morali pustiti vso skrb za družino svoji ženi, gospodinji. Res je, da se ni bati hudega, ker država sama skrbi za družine vpoklicanih in je vrhu tega misel medsebojne pomoči v vsej naši javnosti že tako močna, da se snujejo po celi naši domovini posebni odbori, ki bodo skušali vse nedostatke državne in deželne pomoči izpolniti. Res je pa tudi, da bo ta podpora dobrodošla predvsem le delavskim slojem, dočim bo kmečka žena kljub temu brez gospodarja in vzornega obdelovalca njiv in travnikov.

Na kmečke gospodinjje so prešle poleg podvojenih materinskih in gospodinjjskih skrbi še gospodarske. Od kmetice se sedaj ne zahteva samo, da je dobra mati in gospodinja ampak da je tudi obenem mož. Žena bo najlepše in najboljšo nadomestila svojega moža, če si bo prisvojila možovo srčnost, resnost in odločnost. Čim manj bo tarnala in dragocen čas zapravljala z preveliko radovednostjo o vojskinih dogodkih, tem več bo vredno njeno gospodarstvo. Vse svoje težave in skrbi, vsa svoja čustva naj zapre v sé in vse to naj potoži v molitvi Bogu. Pri Bogu bo dobila edino pravo in tudi najboljšo tolažbo. Tudi njeno občevarje z ljudmi naj bo možato in ne prejkavo, ker vse nadloge, ki nam jih Bog pošilja moramo voljno prenašati. Pomisli naj tudi vsaka gospodinja, da s svojim tarnanjem le otežuje drugim življenje, olajša pa svojega prav nič. S tem se izgublja veselje do dela in si

pokvari zdravje. Žena pa, ki ne bo izgubila poguma, bo dobila dovolj podpore od dobrih ljudi in od Boga. Če se je pa poloti maleduše, ji pa tudi dobri ljudje ne bodo mogli veliko pomagati. Le pogumni in odločni ženi bo mogoče z uspehom voditi gospodarstvo.

Tudi njene gospodinjske skrbi so vsled vojske podvojene. Kmečka gospodinja bo morala gledati, da se bo njena družina od tega preživela, kar se pridela v hlevu in na polju. Na štacuno naj se nikar preveč ne zanaša. Kar je slišala ali brala kedaj o varčevanju, naj sedaj vestno uporabi. S treznim in pametnim varčevanjem ne bo samo obvarovala stiske vse svoje domače, ampak bo tudi s tem domovini koristila. Pomisli naj, da se v mestih nič ne pridela in morajo dobiti mesta svoj živež bodisi z kmetov bodisi iz drugih držav. Ker je pa vsled vojske dovoz živeža otežkočen, so torej mesta navezana na kmeta. Mestnega in delavskega stanu je v naši državi malo več kot polovica. Torej bo kmet moral zalagati kmečke stanove z živežem. In čim več bo na kmetih ostalo, tem več bo lahko prodal meščanu in s tem olajšal pomanjkanje. Prav v tem času se bo videlo, da je ravno kmečki stan glavni stebel države. Koliko se pa s umetnim varčevanjem da prihraniti, pa vsaka skušena gospodinja ve. In kar se je že tolikrat pisalo in poudarjalo; znanje računanja in preudarka pri gospodinjstvu bo sedaj še veliko bolj potrebno, kot pozneje. Stroške za manj potrebne stvari bo treba odpraviti, zato, da se bodo neobhodno potrebne lahko preskrbele.

Kolike skrbi prizadeva materi vzgoja otrok se v mirnih časih. In sedaj, ko je odšel mož in oče v vojsko ter mora žena oziroma mati poleg gospodinjstva se gospodarstvo voditi, sme tem manj pozabiti na otročiče in njih vzgojo. Ako si ohranimo ali pridobimo premoženje in zdravje in pri tem zanemarjamo vzgojo otrok, da se pokvari, nam je s tem malo pomagane. Pokvarjeni otroci ja grenijo staršem vse življenje, in oče, ki se bo zmagoslavno vrnil iz vojne ne bo vesel vrnitve, če ga otroci ne bodo enako udano ubogali kot poprej. Zato je treba materi tudi nadomestiti očetovo resnost in strogost. Vso svojo ljubezen, prizanesljivost in milobo napram otrokom, mora mati lepo združiti s primerno strogostjo. S tem jej bo omogočeno, da vzgoja njenih otrok ne bo nič trpela. S primernim spominjanjem na hrabrega in v nevarnostih se nahajajočega očeta, se bodo srca otrok še celo oplemenitila in če Bog ne bo dal povrnitve očetu, bodo to izgubo lažje prenesli.

S tiskami in nadlogami se ponavadi tudi pozivi ljubezen do bližnjega, ker nesečo je treba okusiti, da se jo pač spozna. Zato naj vsaka gospodinja svoje proste moči žrtvuje vsem potrebnim, kajti dobrota ostane večno. In ravno, žena, ti si poklicana, da omiliš vse hude posledice vojske.

Spomini na papeža Pija X.

I.

Osební zdravnik pokojnega papeža Pija X. pripoveduje v poslednjih urah pokojnikovih sledeče: Sv. Oče je

sprejel sv. zakramente za umirajoče z veseljem in v miru. Bil je pri popolni zavesti. Trenutek je celo ginotja jokati. Nato je napravil z roko znamenje sv. križa. Njegove oči so bile zamaknjene in so se tako svetile, kakor še nisem videl svetiti se človeških oči. Sv. Oče je kazal podobo moči in miru pred bližajočo se mu smrtjo. Jaz v dolgoletnem svojem službovanju kot zdravnik enakega še nisem videl. Po 9. uri zvečer je zavest pri sv. Očetu skoraj popolnoma izginila. Položil sem mu v roko sv. razpelo. Molil je tiho in večkrat poljubil sv. križ. Potem je ugasnilo oko. Tako zamaknjeno umreti še nisem videl nobenega človeka, pravi zdravnik.

II.

Slovesno zadušnico za papeža Pija X. je opravil pretekli teden v torek v stolnici presvetli knezoškof dr. A. B. Jeglič ob obilni azistenci. Zalne službe božje so se udeležili vsi višji civilni in vojaški zastopniki. Navzoči so bili ekselencija baron Schwarz, dvorni svetnik Chorinsky, od deželnega odbora dr. Evgen Lampe, dr. Pegan, dr. Triller, grof Barbo. Cerkev je bila polna vernikov. V sredo je opravil slovesno črno mašo mil. prošt Sajovic in v četrtek stolni dekan Kolar.

III.

Na Dunaju je bila v cerkvi sv. Štefana dne 25. m. m. slovesna zadušnica za sv. Očeta. Udeležili so se je ministri. Zadušnico je opravil pomožni škof Coke. Špalir je delalo vojaštvo.

IV.

V torek 25. m. m. je prišel v Vatikan k zbranemu kolegiju kardinalov ves diplomatični zbor t. j. vsi poslaniki tujih držav, ki so pri sv. stolici. V imenu vseh zastopnikov je govoril avstrijski zastopnik in izrekel sožalje sv. kolegiju ob izgubi sv. Očeta. V imenu kardinalov se je zahvalil kardinal Serafino Vanutelli. Oba govornika sta govorila v francoskem jeziku.

Dalje se o tem še poroča: Slovesnost v Vatikanu pri sv. kolegiju se je izvršila z velikimi svečanostmi. Zastopniki držav so prišli okrašeni z vsemi redovi. Med zastopniki vojskujočih se držav je vladala velika hladnost. Stali so v raznih gručinah. V eni gruči: Avstrijski, bavarski in pruski zastopnik, v drugi je govoril ruski zastopnik z belgijskim. Kolegij je nagovoril avstrijski zastopnik. Kardinal Vanutelli je povdarjal v svojem odgovoru, naj bi dal Bog sv. Cerkvi modrega glavarja.

V.

Živel je rajni papež zelo preprosto. Neki italijanski list je popisal njegovo življenje takole:

Pij X. zelo zgodaj vstaja. Ko se mladi Sili, papežev sluga, nekoliko po 5. uri poda v papežovo spalnico, Sveti Oče navadno že sedi na stolu in moli brevir. Po 6. uri Sveti Oče mašuje v mali kapelici, ki je zelo preprosta in ima lesen oltar. Mašuje približno pol ure. Po sv. maši opravi papež kleče

molitve po sv. maši. Nato zajtrkuje kavo. opečen kruh in surovo maslo.

Če ni prevroče, se poda jutraj v vatikanske vrtove, kjer se več časa izprehaja po hladnih hodnikih in razgovarja s svojim spremstvom. Redno obišče lurško kapelico, ki je posneta po slavni lurški duplini. Izprehaja se jutraj eno uro, nato pa gre delat v svoje zasebne prostore.

Predvsem reši obilno dopisovanje, nakar slede poročila kongregacij. Zahteva red in točnost, in natančen kot je, ne prezre nobene malenkosti.

Nato sprejme državnega tajnika Meri del Vala, ki mu poroča o zadevah s tujimi vladami. Slede javni ali posebni sprejemi visokih prelatov ali uglednih laikov. Gotove dni v tednu ali v mesecu sprejema višjega dvorjana, kardinale, prefekte in tajnike raznih kongregacij in druge visoke dostojanstvenike. Pij X. je jako ljubezniv in si zna pridobiti srce vseh, ki z njim občejejo.

Nekoliko po 1. uri Pij X. kosi zelo preprosto, nato nekoliko počiva, a nikdar ne nad eno uro, nakar nadaljuje svoje brevir in rešuje akte.

Ob 6. uri popoldne se poda papež s spremstvom na hodnik, ki leži v III. nadstropju in ki je okrašen z velikimi naslikanimi zemljevidi in s slikami iz življenja Pija IX. Navadno čaka na hodniku papeža kakih 20 uglednih Italijanov ali tujcev, ki pridejo v Rim, da smejo prstan Sv. Očeta poljubiti. Potem gre zopet v svoje prostore delat. O 10. uri pa navadno počiva.

VI.

Rimskemu dopisniku dunajskega lista »Reichspost« je izjavil telesni zdravnik umrlega papeža Pija X., dr. Machafava sledeče. Ko so vplivali na papeža od več strani, naj bi on s svojim velikim vplivom vplival na to, da se vojska med Avstrijo in Srbijo prepreči, je dejal pokojni papež: Edini izmed vladarjev, na katerega bi mogel papež v tem smislu vplivati, je avstrijski cesar Franc Jožef, ki je ohranil vedno sv. stolici neomajno zvestobo. Sv. Oče pa tega ne more storiti, kajti vojska nasproti Srbiji je pravična, da zelo pravična.

VII.

Testament umrlega papeža Pija X. je spisan na belem papirju in obsega tri strani. Pisan je z jasno in lepo pisavo. V začetku priporoča sv. Oče sebe Bogu in v varstvo Devici Mariji. Nato našteva nekaj volil, ki so pa vsi navezani na dovoljenje glavarja katoliške cerkve. Testament častno priča, kako je bil sv. Oče v zemeljskih stvarih nesebičen.

Svetovna vojska.

MI GREMO NAPREJ!

Mi gremo naprej! Mi strelci! Pred nami gre plamen kot Bog pred Izraelci! Na te besede slovenskega pesnika smo se spomnili te dni, ko so dan na dan prihajala poročila o zmagah naše in

nemške armade. Čudni časi so to! Prejšnji mesec so nas dan za dnevom vznemirjala poročila o vedno novih vojskih napovedih. Ena napoved se je vrstila za drugo. Vihar za viharjem je vstajal. Potem smo bili nestrpni, ker razun malih prask nismo ničesar zvedeli. Z napetostjo smo pričakovali dan za dnevom poročil o bojih. Ampak vse je šlo strogo preračunjeno in v vzornem redu naprej. Najprvo napovedi vojsk, potem mobilizacija, za tem pomikanje čet ob mejah druga proti drugi, sedaj pa zmage druga za drugo. Res, Bog je bil dosedaj z nami, da bi ostalo tako tudi do kmalošnega konca! Ta vojska pa ni samo strašna, ker se razteza skoraj po vsem svetu, temveč je strašna tudi vsled velikanskega ozemlja, na katerem se boji vrše in pa vsled števila prebivalstva.

Vsa pozornost sedanje vojske je sedaj obrnjena na Avstrijo in Nemčijo. Te dve državi ste krog in krog obdani od sovražnikov in vendar: **niti v Avstriji, niti v Nemčiji se ne nahaja dosedaj noben sovražni vojak. Nasprotno, na vseh straneh prodirajo armade Avstrije in Nemčije v sovražnikovo ozemlje. In povsod zmagujejo!**

V lažje razumevanje stvari si pogledaj meje.

Avstrija meji na severu na Nemčijo, potem se pa vleče vzhodno proti jugu dolga meja na Rusko, ki se konča ob Rumuniji. Torej cela severna meja Avstrije je ena sama dolga bojna črta, eno samo velikansko bojno pozorišče proti Rusom. Ta bojna črta je dolga približno 400 km. Pa niti na enem mestu je sovražnik ni še pretrgal! Nasprotno vdira naša armada že daleč na Rusko-Poljsko. Najznamenitejši boj na tej črti je bil dosedaj pri **Krasniku**, kjer so naši vojaki vrgli veliko premoč sovražnikovo nazaj.

Na jugu ima Avstrija sovražnika v Srbiji in Črnigori. Tudi na tem bojišču prodira naša armada zmagoslavno naprej. Tu je prodrla že daleč v sovražnikovo ozemlje. Najznamenitejši boj dosedaj se je bil v Srbiji za **Šabac**, katerega so naši vzeli.

Ob drugih naših mejah imamo mir.

Nemčija meji na severozahodu na Rusko in mora vzdrževati tamkaj proti Rusom veliko armado, ki, kakor naša, zmagoslavno prodira. Sovražnik je poizkušal vdreti v nemško ozemlje, pa je bil tudi vržen nazaj.

Na zahodu meji Nemčija na Belgijo, skozi katero je morala prodreti proti Francozom. Južnozahodno pa meji naravnost na Francosko.

Na tem bojnem pozorišču so se bili dosedaj največji boji in tudi največji, kar jih pomni zgodovina. Belgija je v nemških rokah. Najmočnejše francoske trdnjave na meji so od Nemcev vzete. Pot v Pariz je Nemcem prosta. Tako da danes že lahko rečemo: **Francija je premagana in skoraj da je s tem do malega odločena že tudi svetovna vojska.**

Zelo hitro je vse to prišlo! Hitro vojska in hitro tudi zmage. Tako hitro,

da na te zmage niso računali niti tisti, ki so dobro poznali nemško armado.

Nemčija ima sedaj združeno vso svojo vojaško moč proti Francozom, s katerimi hoče hitro obračunati, da bi mogla potem vreči svoje sile na sever proti Rusom.

Avstrija pa ima združeno svojo vojaško moč proti Rusom, katerim ne samo brani vdreti v naše ozemlje, temveč jih potiska vedno bolj nazaj. Proti Srbom naša vojska ni velika, ker je glavno proti Rusiji. Kaj bi nam pomagalo, če bi tudi Srbe v par tednih zmleli, če bi pa od severa prodiral v Avstrijo Rus. Zato mora biti glavna moč naše armade na severu proti Rusiji.

Vsi drugi boji in praske so sedaj postranskega pomena. Anglež pomaga Francozom na suhem v Belgiji, pa je bil tudi že parkrat tepen. Tudi na morju, kjer sta Anglija in Francija v premoči, še ni prišlo do posebnih bojov. Kaj delajo Japonci, kako se razvijajo stvari v Ameriki in Egiptu, to vse je sedaj za nas postranskega pomena. Naj skrbi to Ruse, Angleže in Francoze, ki imajo tamkaj svoje vojake in svojo zemljo. Bolj važno je za nas vprašanje Italije in pa držav na Balkanu. Tudi v tem oziru smo lahko brez skrbi. Pravijo, da nam to, da je Italija mirna, dosedaj samo koristi. Na Balkanu pa so z nami Turčija, Rumunija in Bolgarija. Tudi če začne tamkaj goreti, ne bo v našo škodo.

Zelimo torej in prosimo Boga, da bi ostali avstrijska in nemška armada proti Rusom tako zmagoviti kot dosedaj in potem lahko upamo, da bo svetovne vojske kmalu konec in da bo ta konec navzile mnogim žrtvam časten in koristen. Brez žrtev pa ni zmag, brez trpljenja se ne doseže velikih reči. To smo že povdarjali. Zato pogumno naprej doma, kot gredo pogumno naprej naši vojaki v zemlji sovražnikov.

Avstrija.

Navdušenje nad zmagami naših čet je povsod v Avstriji zelo veliko. Vse upa na sijajen konec bojev. — Predsednik ameriških Združenih držav Vilson je poslal našemu cesarju povodom rojstneda dne čestitko. Naš cesar je izrazil sožalje predsedniku, ker mu je umrla soproga. — Cesar je poveril ogrskemu ministru predsedniku grofu Tiszi posle hrvaškega ministra. Kakor znano, je dosedanji hrvaški minister grof Pejačević v Franciji in vsled vojske ne more domov. — V glavni voni stan je 24. pr. m. došla nemškemu cesarju Viljemu naslednja brzojavka cesarja Fr. Jožesa: Zmaga za zmago! Bog je z Vami! Bog bo tudi z nami! Najiskrenejše čestitam Tebi, dragi prijatelj, mladeniškim junakom, Tvojemu ljubemu sinu prestolonasledniku, kakor tudi bavarskemu prestolonasledniku Rupertu in izredno hrabri nemški armadi. Besede mi manjkajo, da bi izrazil, kar čutim Jaz in z Menoj Moja vojna moč v teh svetovnozgodovinskih dneh. Najiskrenejše polaga roko v Tvojo močno

roko Franc Jožef. — Brzojavki, ki sta jih menjala avstrijski cesar Franc Jožef in nemški cesar Viljem, pravijo listi, da sta zgodovinskega pomena. — Malo dni pozneje je poslal avstrijski cesar nemškemu cesarju sledečo brzojavko: Slavne zmage, ki so mogočnega sovražnika ob tla vrgle, zmage, ki jih je nemška armada pod Tvojim višjim poveljstvom izvajala, imajo svojo veličino in svoje uspehe zahvaliti železni volji, ki je silno močan meč nabrusila in dvignila. Med lovor, ki Te zmagalca krasi, bi rad vtaknil najvišje in najzvišenejše vojaško častno znamenje, ki ga imamo. Prosim Te torej, da sprejmeš veliki križ Mojega vojaškega reda Marije Terezije kot znamenje visokega spoštovanja in zvestega vojnega zaveznika. Znamenje odlikovanja, dragi prijatelj, Ti prinese poseben odposlanec, kadar Ti bo drago. V dobri veri, kako visoko Ti in Tvoja armada cenita duhovita dela infanterijskega generala pl. Moltkeja, mu podelim komandeur-križ vojaškega reda Marije Terezije. — Franc Jožef. — Cesar Viljem je našemu cesarju brzojavil: Ginjen in razveseljen se Ti zahvaljujem za Tvoj prisrčen brzojav, ki izraža Tvoje in Tvoje oborožene sile čustva za Mojo armado. Mojo globoko čutečo zahvalo tudi za Tvoje najvišje odlikovanje z redoma, s katerima si odlikoval Mene in načelnika Mojega generalnega štaba. Naše navdušeno orožno bratstvo, ki se že tudi v najdaljšem Vzhodu tako trdno izkazalo, je lepo v tem tako resnem času. Medtem so tudi Tvoje čete v zmagi pri Krasniku nedale dokaz svojega starodavnega junaštva. Sprejmi kot znamenje Mojega spoštovanja in čišljanja teh dejanj najprijaznejše red pour le merite. Generalu pl. Hötendorfu podeljujem železni križ II. in I. razreda. Bog nam je dozdaj pomagal! Blagoslovi naj tudi naprej našo skupno pravično stvar! Viljem. — Avstrijski cesar je odgovoril sledečo brzojavko: Kakor Me ponosno razveseljuje, da si sprejel vojaški red Marije Terezije popolnoma v tistem smislu, v katerem sem Ti to znamenje za najvišje vojaške zasluga poklonil, tako sem tudi globoko ginjen, ker si dosedanje uspehe Moje armade s tem pripoznal, da si me osrečil z redom pour le merite, generala pehote barona Konrada pl. Hötendorfa pa z železnim križem odlikoval. Sprejmi zato najtoplejšo zahvalo! Bog pomagaj naprej! Franc Jožef.

AVSTRIJI PRIJAZNE DRŽAVE.

Italija. Socijalistične stranke so zahtevale, da se skliče v pomirjenje ljudstva državni zbor, kar se pa ne bo zgodilo. — Milanski list »Lombardia« poroča iz Londona, da je bilo izgnanih 1200 Italijanov iz Anglije, ker so zaračunale vojske brez dela. Angleške oblasti so zaračunale potne stroške preko Francije na račun Italijanov, tako da se mnogi brez vseh denarnih sredstev nahajajo na potu v domovino. Tudi Bel-

gija je vse Italijane izgnala; pridržala je samo tiste, ki so podvrženi vojaški oblasti. — Iz Rima je prišlo v Nemčijo 24. pr. m. poročilo: **Ministrski svet cel dan zboruje. O stališu Italije se ni storil noben sklep. Italija stavi za udeležbo na vojni proti Rusiji, Angliji in Franciji gotovo pogoje, zlasti enako veliko ozemlja na Balkanu, kolikor ga bo lahko morebiti pridobila Avstro-Ogrska. Armada in brodogradnja se pripravljata. Splošna mobilizacija se pričakuje za prihodnji teden.**

POLJAKI.

Rusko Poljska. Promet v Varšavi popolnoma počiva, ker so tvornice zaprte. — V okrajih, ki so jih naši na Ruskem Poljskem zasedli, so uvedli našo upravo. Pošto in železnico upravljajo že avstrijski uradniki. Širše tračnice ruskih železnic so z obćudovanja vredno naglacio že preuredili tako, da po njih že naši vlaki vozijo. — V Krakov (Avstrijska Poljska) dohajajo zelo vznemirljiva poročila o usodi, ki čaka Varšavo. Ruski poveljnik je začasno mesto zapustil zato, da vidi, kako se bo prebivalstvo obnašalo. Veselje, ki so ga pokazali meščani v Varšavi, ker so Rusi mesto zapustili, hoče zdaj s krvolijem kaznovati. Ječe so prenapolnjene. Veliko oseb so postrelili. Po ulicah hodijo pijani ruski vojaki, ki ropajo in vrše grozodejstva.

Avstrijska Poljska. V prostovoljne poljske strelske zveze se priključa veliko prostovoljcev. Med njimi jih je velik iz Ruske Poljske. Celo mladenčji stari 14 in 15 let prosijo za sprejem. Obćinski svet v Lvovu je sklenil dati za organizacijo prostovoljnih čet en milijon kron. — Najvišji poljski narodni odbor je imenoval za zahodno Galicijo 29 okrajnih komisarjev, ki nabirajo prostovoljce. — Škof Pelczar je izdal oklic na duhovščino svoje škofije, katero poziva, da naj podpira narodni odbor, kateremu je sam daroval 5000 K. — Na Dunaju je bil velik shod, katerega so se udeležili dunajski Poljaki in vsi poljski dostojanstveniki. Posvetovali so se o organizaciji poljskih legij. Povdarjala se je požrtvovalnost Poljakov na Dunaju. Poljak Galica je naznanil, da aje strelska četa Poljakov na Dunaju za odhod popolno pripravljena. Zbirka, ki se je na shodu zložila v ta namen, izkazuje veliko vsoto. — Za organizacijo poljskih prostovoljnih čet je dalo mesto Krakov 1 milijon, Lvov 1 in pol milijona in druga poljska mesta več stotisoč kron. Galicija sama, pravijo, da utegne dati 60 milijonov kron. Poljaki pravijo, da nameravajo postaviti proti Rusom 70.000 prostovoljcev.

AVSTRIJI SOVRAŽNE DRŽAVE.

Rusija. Ruski parobrod »Ekspres« je nasel pri trdnjavi Očakov na mino in se potopil. Več sto potnikov in mornarjev je utonilo. — Med Rusi v Besarabiji se je pokazala kolera. — Prebivalstvo na Ruskem je jako potrto. Tudi

če bi vojske ne bilo, bi letošnje leto pomenilo za Rusijo velik udarec. Prebivalstvu preti lakota vsled slabe letine. V Rusiji ni bilo skozi tri mesece izdatnega dežja. Vladala je ta čas neznosna vročina in suša. Travniki in polja so ožgani, poljski pridelki silno zastali v rasti. Vsled neznosne vročine in suše je bilo tudi več požarjev, kakor druga leta. Po celi Rusiji so divljali velikanski požari, ki so uničili cele gozde. Ljudstvu je ostala v živem spominu še japonska vojska, v kateri je vojaštvo pretrpelo toliko lakote in doživelo toliko porazov. — Dne 29. pr. m. je prišlo poročilo iz Kodanja: **Tukajšnji listi poročajo, da je bil izvršen na ruskega carja atentat. Na ruskega carja je z revolverjem streljal dijak Alsakof, a carja ni zadel. Car ni ranjen. Od napadalčeve kroglice je zadet in usmrčen neki kozak carjevega spremstva. Napadalca so prijeli. Policijski minister je vsled atentata na carja odstavljen.**

Revolucija na Kavkazu. Razmere na turško-ruski meji so postale za Rusijo zelo opasne. Tartari in Armenci so se, združeni s socialisti, ki so vojaško organizirali fabriško delavstvo, povsod vzdignili proti ruskim vojakom in jih napadli. Po celi deželi so bile napravljene tajne zaloge orožja, kjer so se revolucionarji oboroževali. Vse železniške proge so bile razrušene, mostovi razdejani in vojaške zaloge uničene. Na stotine ruskih vojakov je bežalo čez turško mejo, kjer so jih razorožili. Tudi je prišlo mnogo vojakov k upornikom. Častnike, ki so pustili korakati vojake proti upornikom, so lastni ljudje postrelili. Revolucionarji zmagujejo povsod nad ruskimi četami. — Nadalje došla poročila iz južne Rusije se glase jako neugodno. Prekucijsko gibanje zavzema vedno bolj grozeč značaj in posega osobito iz Odeze v druga mesta. V Odesi so prekucuhli že velik del posadke zase pridobili. Veliko mlajših častnikov se pridružuje prekucijskemu gibanju. V vojašnicah so se že bili krvavi boji med vladi zvestimi četami in prekucuhli, v katerih so zmagali prekucuhli. Tudi v trdnjavi Sevastopol so bili že resni revolucionarski izgredi. Neko mornariško vojašnico so prekucijski mornarji z bombami v zrak pognali. Uporniki so poizkusili z napadom zavzeti neko orožno in municijsko zalogo, a jih je vrgel ogenj iz strojnih pušk nazaj. Prekucijsko navdahnjeni dijaki iz Odeze organizirajo splošno vstajo v Sevastopolu. V vojašnicah dele oklice, ki pozivajo vojake, da naj se vstaji pridružijo. Vojaške oblasti v Sevastopolu se pripravljajo proti splošni vstaji.

Anglija. Angleški parlament je dovolil, kako smo že poročali, da se sestavi 500.000 mož broječa armada, ki bi se morala poslati v pomoč Francozom. Dosedaj se je pa priglasilo samo 2000 prostovoljcev. Upajo se spraviti skupaj samo do 100.000 mož, katere bo pa treba še izvežbat. — Angleške vojake v pomoč Francozom so izkrcali v Havre, ki je veliko francosko пристanišče, znano

tudi našim Amerikancem. — En del angleške armade se je izkrcal pri Antverpnu. Došel je v pomoč Belgijcem proti nemški armadi. — Angleški listi priznavajo velikanski duh nemških čet, katerim se ne more ustavljati nobena sila na zemlji. Ako se Rusija ne bi prikazala na površju, bi Francija že davno ležala na tleh. — Angleški listi pišejo: Prva naloga zvezne angleško-francoske vojne mornarice je, da uniči avstrijsko brodogradnjo. Če se to posreči, bi preostalo le še, da se Dardanele nadzirajo. Če se premaga avstrijsko brodogradnjo, lahko zvezno brodogradnjo prodre na vzhod in ojači vojno brodogradnjo, ki dela proti Nemčiji. — V Berlinu so obveščeni, da so Angleži izkrcali vojake v Calaisu (Kale) in v Dünkirchnu (Dinkirhn). Izkrcane čete so odrinile v Belgijo. Kale je francosko pristanišče ob istoimenski morski ožini nasproti angleške trdnjave Dover. Dinkirchen je pa francosko mesto vzhodno od Kale.

Francija. Francozi so že pričeli dožati za svojo armado Črnce iz Afrike. — Na Francoskem imajo novo ministrstvo. — Francoski zunanji minister zahteva, da naj se ljudi v Franciji ne slepi z napačnimi poročili iz bojišč, temveč, da naj se jim pove resnica. Pravi, da poraza Francije ne bo mogel prenesti. — Francozi so s svojim armadnim poveljnikom zelo nezadovoljni in bodo postavili drugega načelnika francoski armadi. Ampak to bo malo prepozno, ker so že tepeni. — **Špansko poslanstvo na Dunaju, ki doblja vsak dan od svoje vlade vesti skozi San Sebastiano, pravi, da je položaj, v katerem se sedaj nahaja Francija, zelo resen. Izbruh revolucije v Parizu je popolnoma verojeten.**

Srbija. Črnogorski princ Peter je prišel v Niš, da prevzame poveljstvo nad srbsko armado. Tudi bo pospešil, da pridejo srbske pomožne čete na pomoč Črnigori. — Srbi zelo hitro utrjujejo Belgrad. Tudi na onih krajih mesta, ki jih ne obdaja voda, grade utrdbe. Belgrad je danes popolnoma utrjeno mesto in se lahko ž njim kot s takim tudi postopa. — Ob srbsko-bolgarski meji, osobito med Pečovo in Stipom, se zadnje čase zbirajo srbske čete, ki hitro grade utrdbe. Obmejne posadke so izdatno pomnožili, ker se boje vпада bolgarskih čet. — Srbsko prebivalstvo je zelo razočaralo postopanje Rusije, ki je dozdaj svojo pomoč le s tem pokazala, da je poslala nekaj ruskih častnikov, med njimi generala Rehberna in nekaj ruskih prostovoljcev v Srbijo, medtem ko so Srbi večjo rusko pomoč pričakovali. Naivno zaupanje, ki ga je imelo ljudstvo v rusko pomoč, se je v nič izpremenilo. Srbske vladne kroge že resno skrbijo, kako da se bodo stvari razvile.

Belgija. Belgijski kralj bi najrajši Belgijo zapustil. V Rotterdamu trdi, da natančno vedo, da hoče belgijska kraljevska rodbina Belgijo zapustiti, če vojska za Belgijo neugodno izpade. Na reki Šeldi pri Antverpnu sta pripravljene dve brzovozni ladji črte Ostende-Dover zato, da odpeljata kraljevsko rodbino.

bino iz Antverpna, če bi ga Nemci zavzeli. — Belgijski državni zbor zboruje v nekem hotelu v Antverpnu. — Z ozirom na položaj, v katerem se nahaja Belgija vsled vojske, sta sklenili Anglija in Francija, da posodita Belgiji 500 milijonov frankov. Vsaka omenjenih držav posodi Belgiji polovico navedene vsote. — Vodstvo nemške armade je naložilo mestu Bruslju 200 milijonov vojne kontribucije. — Belgijski kralj, ki se je vozil vsak dan z avtomobilom iz Antverpna v Bruselj, je bil napaden. Vrežena je bila bomba, ki pa je na tleh eksplozirala, ne da bi napravila kaj škode. Sodijo, da so provzročili napad belgijski revolucionarji.

BALKANSKE DRŽAVE.

Turška. Turška vlada je odbila zahteve Francije in Rusije, da bi dovolila ruskemu brodogradu prost prehod skozi Dardanele in da odpusti iz aktivne službe nemškega generala Limana in vse nemške častnike in vojake, ki se nahajajo v službi turške armade. — Dogovor, ki jih je vodil turški minister Talatbej z Bolgarsko so dospeli do popolnega sporazuma. Tako bodo stal ves Balkan razen Srbije in Grške na strani trozveze v slučaju, ako napada Balkan kaka sovražna velesila. — Iz Bukarešte poročajo, da je prišlo med Turčijo in Rumunijo do popolnega sporazuma, ki obstoji v tem, da hočete druga drugo braniti, ako bi jih napadla kaka velesila. — Iz Dedeagača se poroča, da nameravajo tiste turške čete, ki so zbrane pri Enosu, čez Tracijo napasti Grško. Povelja sicer za napad še niso dobile, a grška vlada je že vse za svojo obrambo potrebno ukrenila. — Turško sanitetno društvo »Polumesec« je začelo razvijati vsled mobilizacije živahno delovanje. V Stambulju so v bolnišnicah tri šole, v katerih se uče strežnice sanitetne službe. — Komisija mesta Carigrada se peča z vprašanjem preskrbe prebivalstva z živili. Mestni prefekt je dovolil uvoz vseh živil. — Iz neznanih vzrokov je dne 29. pr. m. v Carigradu nastal požar, ki je vpepelil približno 700 hiš.

Rumunija. Rumunski kralj Karol je poslal po dogovoru s Turčijo pozdravno brzozjavko nemškemu cesarju. V brzozjavki zatrjuje večno prijateljstvo. — Dosedaj je v Rumuniji mobiliziranih 350.000 mož, ki so vsi na meji Besarabije.

Bolgarija. Luki Varna in Burgas sta se z minami zaprla. — Iz Sofije se poroča, da so bolgarski četaši razstrelili železniški most čez Babuno pri Velezu, ko je vozil čez most vlak za Srbe municijo. O tem se dalje poroča: Most je zletel med Njegotinom in Zaječarjem v zrak. Po tej poti je Rusija oskrbovala Srbijo z živežem. Srbija je torej sedaj od dovoza živil odrezana. — Po poročilih, ki jih je dobila vlada, se zbirajo v Bitolju preoblečene grške čete. To se brez vednosti grške vlade gotovo ni zgodilo. Zato vlada v Sofiji velika ogorčenost.

Grška. Ogrski dopisni urad poroča, da je grški ministerski predsednik Venizelos izjavil, da obstoji sporazum med Grško in Srbijo tudi za sedanje vojsko. Poroča se tudi, kar je zelo verjetno, da so zasedli Skoplje trije grški zbori. — Drugo poročilo se pa glasi: Kronske svet je sklenil, da bo Grčija strogo nevtralna. (?) — Na željo kraljice Zofije so dali tako v Frankobrodu ob Meni kakor tudi v Monakovem tistim grškim podanikom na razpolago posebne vlake, ki iz denarnih razlogov v sedanjih razmerah ne morejo ostati v Nemčiji. Grki so odpotovali čez Brindizi v Atene. — Grški generalni konzulat je nabil letake, v katerih poziva grške rezerviste in domobrnce vseh vojaških kategorij, naj bodo za slučaj grške mobilizacije pripravljeni oditi k svojim četam.

Albanija. Dne 22. pr. m. je prišlo iz Valone poročilo: Mohamedanski vstaši stoje ob reki Vojuzi. Med njimi in vladnimi četami so se izmenjevali strelji. V Drač so došli rumunski častniki in podčastniki, ki o si ogledali utrdbes s katerimi je zavarovan Drač. Vstaši so stavili vladi pogoje, na katerega zahtevajo odgovor v 48 urah. Zahtevajo, da naj vlada zapusti Drač kakor tudi princ Vid, in da se mora Valona predati vstašem. Veliko rodbin je pričelo Drač zapuščati in odhajajo v Italijo. — Knez je odredil, da ostanejo vse čete tudi uporniške pod orožjem. Trdi se z gotovostjo, da so albanske čete upadle na srbsko zemljo, da zasedejo kraje, ki so bili po londonski konferenci odtrgani od Albanije. — Uporniki v Albaniji so se udali. O tem se poroča: V petek se je prebrala po mošejah proglašitev princa Vida za albanskega kneza in poročilo, da se turški uporniki uklonejo knezu. Obenem se verniki pozivljajo, naj molijo za domovino in kneza. Knez je poklical v vlado štiri turške voditelje. — Severna Albanija je od 5. avgusta nadalje popolnoma zaprta od ostalega sveta. Le iz italijanskih virov dohaja kako poročilo. Od 5. avgusta naprej se čuje od Črnogore sem gromenje topov. Boj z vstaši je Albanijo nekoliko oslabil, a zdaj se vse pripravlja, organizirajo se čete proti Srbiji, da se zopet osvoji črta Prizren—Diakovo—Podrina. Pod orožjem stoji 80.000 Albancev. da zopet pribere Kosovo, kjer ni več Srbov, ker so vse čete proti severu odposlali.

DRŽAVE V DRUGIH DELIH SVETA.

Japonska in ameriške Združene države. Japonska se je s svojim korakom nasproti Nemčiji nekoliko prehitela in uračunala. Ostane nam še en eden, na katerega ne smemo pozabiti in to so ameriške Zedinjene Države. Dosti je že izjav, iz katerih moremo z neko gotovostjo sklepati, da Amerika ne bo mirno gledala, kako se širi Japonska, ki s svojimi delavci in izseljenci hoče poplaviti Zedinjene Države. More se reči, da bi vojska med Zedinjenimi Državami in Japonsko bila v celi Ameriki zelo priljubljena. Tako danes še sploh

ni gotovo, da bode li Japonsko toliko močna, da izvrši v resnici ono grožnjo, ki jo je izrekla v svojem ultimatu, ali ako jo izvrši, mogla bi biti zato kaznovana. Japonska bo pa, končno tudi spoznala, da se svet vrti. Prišel bo čas, ko bodo pohlepni Angleži, pa tudi Rusi stegovali roke po njeni posesti, takrat bo pa Nemčija plačala Japonski sedanjeno njeno postopanje milo za drago. O napetem razmerju med ameriškim Zedinjenimi državami in Japonsko se poroča: V Tokiju so izvedeli, da ojači Amerika svoje vojno brodograd v Vzhodni Aziji. — Radi japonskega postopanja proti Nemčiji so v Združenih državah jelo razburjeni. Vlada je odposlala brodograd na Filipine. — Ameriške Združene države izjavljajo, da bi napad Japonske na Kiaučau pomenil povod za vojsko Ameriških Združenih držav proti Japonski.

Japonska - Nemčija. Diplomatične zveze med Nemčijo in Japonsko so bile ustavljene dne 23. pr. m. Nemški poslanik v Tokiu je odpoklican domov in japonske ladje so se pojavile pri Caičau-Fu, ki leži blizu Kiaučaua, ki je kakor znamo, zaseden od Nemcev in dobro utrjen. Nastop Japonske kaže, da hoče varovati angleške trgovske ladje v Tihem in Atlantskem morju.

Japonska Avstrija. Japonskemu poslaniku na dunajskem dvoru Eisnaru Sato so dne 25. pr. m. dopoldne dostavili potne liste in mu namignili, da naj gre iz Dunaja. Naša vlada je istočasno odpoklicala našega poslanika na japonskem dvoru.

Afrika. Došla je iz Palerma brzozjavka nemškega diplomatičnega zastopnika v Tangerju pl. Vagnerja, ki poroča, da mu je maročanska vlada, dne 19. avgust izročila potne liste in ga z vsem osobjem poslaništva z nasilnostjo spravila na francosko križarico »Cassad«, ki ga je prepeljala v Palermo. Ta napad v glavnem mestu mednarodne črte Maroka, ki ni pod pokroviteljstvom Francije, ampak so zastopniki velesil izvrševali kontrolo nad vlado, pomeni od strani Maroke in Francoske tako nečuveno kršenje mednarodnega prava, kakoršnega zgodovina ne pozna. Ker leži Gibraltar nasproti Maroku, se razume samoočebiti, da se je to nasilstvo moglo izvršiti v soglasju z Angleško, tisto Angleško, ki je vojno napoved Nemčiji olepšala z besedami, da mora varovati nedotakljivost mednarodnih pogodb. — Maroko, arabsko Marakeš (bežite hitro), je dežela, ki leži v severozahodni kotu Afrike. Meri 440.000 km². Po deželi se vleče visoko gorovje Atlas. Jedro prebivalstva tvorijo Berberci in Arabci. Vsega prebivalstva skupaj je blizu 12 milijonov. Evropejcev je komaj 10.000 med njimi. Maroko je stara Mavretanija. Prebivalstvo je mohamedansko in zelo bojovito. Glavno mesto Maroko ima nad 50.000 ljudi. Nasproti krščanstvu so Berberci jako hladni, misijoni nimajo pri njih veliko uspehov. Maroko je sultanat. Sultan je gospodar, ki ima neomejeno oblast. V resnici pa

ima v Maroku največ besede Francija, ki je leta 1900. zasedla Tidikelt, l. 1901. Tuat, leta 1903. Fizig. Leta 1904. sta sklenili Francija in Anglija glede Maroka posebno pogodbo, proti kateri je Nemčija protestirala. Zaradi te pogodbe bi prišlo kmalu leta 1905. do vojske med Nemčijo in Francosko, da niso sklicale vse vevlasti konference, na katere so se sporazumele. Od tedaj naprej je stal Maroko pod mednarodno komisijo, ki je imela kontrolo nad marokansko upravo. Vojaških čet ni mnogo, ker je ljudstvo silno uporno in nagajeno k prostosti. Je do 10.000 Arabcev, nekaj tisoč zamorcev in pa deželna bramba (Harka), do 40.000 mož. — Neki laški list poroča, da je morala Anglija poslati v Egipt 10.000 vojakov, da je mogla udušiti upor v Kairu in Aleksandriji. — Indijska vlada ne more poslati od angleške vlade zahtevanih angleških čet iz Indije v Egipt, ker nujno rabijo vse čete v deželi. Podkralj se je vrnil iz svojega poletnega bivališča v Kalkuto, kjer se neprestano posvetuje s poveljniki. Linijska ladja »Swistsure«, ki ima 12.000 ton, in tri manjše križarice so odplule iz Bombaja v neznano smer. — Uradno se poroča, da bodo angleške in francoske ladje prevažale angleške in francoske vojaške v afrikanse kolonije.

Po v Carigrad iz Vzhodne Indije došli poročilihi vre med mohamedanci srd proti Angliji. V nekaterih krajih so bile že vstaje, ki so jih le s težavo zadušili. Angleška vlada si ne upa zato odposlati indijskih vojakov v Egipt, kar so v Londonu zahtevali, ker vse vojaške same v Indiji potrebuje.

NOVA VOJSKA.

Dne 27. avgusta je prišlo poročilo: C. kr. avstrijski poslanik na belgijskem dvoru, Clari, je pooblaščen odposlati na zunanjega ministra v Belgiji sledečo brzojavko: Po naročilu svoje vlade imam čast vaši ekscelenci sledeče naznaniti: Belgija po ponovni odklonitvi predlogov nemške države podpira vojaško Francijo in Angleško, ki sta Avstriji vojno napovedali. Nadalje je doganjano, da so z avstrijskimi državljani v Belgiji pred očmi kraljevskih oblasti postopali na tak način, ki nasprotuje tudi najnavadnejšim zahtevam človeštva in kakor se ne sme postopati niti s podaniki sovražne države. Spričo teh dejstev se čuti Avstrijsko-Ogrska prisiljeno, diplomatične zveze pretrgati in se smatra od tega trenutka naprej v vojni z Belgijo. Zapuščam s svojim osebjem deželo in izročam avstrijsko-ogrske državljane v Belgiji v varstvo poslaniku Zedinjenih držav. Od strani c. kr. avstrijske vlade so se grofu Erzempolt de Dodzele, belgijskemu poslaniku na Dunaju, izročili potni listi.

O dogodkih na bojiščih.

Proti Srbom! Avstrija se bori na jugu proti Srbom in Črnogorcem.

Proti Rusom! Na severu se borite proti Rusom naša in nemška armada.

Proti Francozom! Nemška armada se bori proti Francozom, Angležem, ki Francozom pomagajo in pa proti Belgijcem, ki so tudi na strani Francozov proti Nemcem.

Na morju je prišlo dosedaj do manjših bojev med ladjami Anglije, Francije, Nemčije in Avstrije.

Na ta bojna pozorišča je obrnjena sedaj pozornost celega sveta. O dogodkih, ki so se vršili pretekli teden na teh bojiščih, poročamo v naslednjem.

PROTI SRBOM!

Avstrija—Srbija.

Ponedeljek, 24. avgusta 1914.

V Sarajevo došli ranjenci pripovedujejo, da so se za nas zmagoviti boji pri Višegradu—Rudi (kakor smo poročali že prejšnji teden), vršili z veliko trdovratnostjo in ogorčenjem. Naše čete so se bile zelo hrabro. To, da so za eno samo utrdbo našli 500 mrtvih Srbov, kaže, da so bile srbske izgube velikanske. Ker so se naše čete z veliko drznostjo vrgle na sovražnika in brez strahu pred smrtjo, imamo tudi na naši strani precejšne izgube. Častniki pripovedujejo, da naših mož ni moglo zadrževati in da se z bajonetom najraje bijejo. V tem boju so se borili ob naši strani tudi nemški vojaki, ki so prišli iz Skadra, kjer so bili prej v brambo alban-skemu knezu.

Prejšnji teden smo tudi poročali, da so imele naše čete hud boj s srbsko drinsko divizijo. Naše poljske in težke havbice so se postavile ob Drino in avstrijsko stran, artiljerija in pehota pa je bila pripravljena za prehod čez Drino. V noči 12. avgusta okoli polnoči je pričela naša artiljerija streljati na srbske utrdbe, pjo-nirji pa so pričeli delati most čez Drino. Pri gradbi mostu je bilo naših ranjenih 14, dva pa mrtva. Srbi so streljali iz utrdb nanje. Prehod čez Drino in zavzetje Loznice (o kateri smo tudi že poročali) je trajalo samo sedem ur, kar je nekaj posebnega.

Torek, 25. avgusta 1914.

V Ostrogon (Gran) na Ogrskem so pripeljali 3500 srbskih vjetnikov, med njimi ranjenega Vaso Vujića, družabnika atentatorja Principa. Vujić je izjavil, da je pripravljen veliko izpovedati, ako se mu zagotovijo, da ne bo kaznovan.

Sovražnik, ki je, predno so naši pričeli svoje napade, vdrl čez Uvac in Vardište v naše obmejno ozemlje v Bosni, je bil 20. t. m. napaden in vržen iz svojih zelo dobro izbranih in utrjenih postojank ter vržen čez mejo v smeri proti Užicam. V teh bojih, ki se jih je prostovoljno in slavno udeležil tudi nemški oddelek iz Skadra, so se naši vojaki borili z občudovanja vrednim navdušenjem v težavnem ozemlju proti sovražniku, ki se je trdovratno branil in se je nahajal v premoči v svojih dobro prirejenih utrdbah. Naše čete so dokazale, da jih preveva tisti duh, ki je vodil c. in kr. armado v stoletjih zgodovine k

slavi in k častem. Iz čet vseh krajev monarhije sestavljeni deli so ozdravili sovražnika domišljenja, da je srbska hrabrost nepremagljiva, da se je sovražnik boril z veliko hrabrostjo in zaničevanjem smrti, je bil številno v premoči in navajen vojske. Nemški oddelek je plačal svojo hrabrost s smrtjo 3 vojakov, ranjena sta bila 2 častnika in 21 mož.

Sreda, 26. avgusta 1914.

Ogrski ministrski predsednik je nedavno izjavil: Dosedaj niti en naš vojak ni srbski vojni vjetnik, niti enega našega topa niso Srbi osvojili.

Avstrija—Črnagora.

Petek, 28. avgusta 1914.

Avstrijska artiljerija na postojanki Vermač in pomorska artiljerija sta prisilile Črnogorce na Lovčenu, da so prenehali s streljanjem. Adrija je prosta vseh tujih ladij. — Črnogorski vjetniki poročajo, da je črnogorski kralj Nikita iz Črnogore pobežnil v Srbijo.

PROTI RUSOM!

Avstrija—Rusija.

Pred mestom Rodoviščem je bilo 2000 ruskih vojakov skupno s kozaki in strojnimi puškami poginanih v beg. — Ruske patrulje, ki so na dveh krajih skušale prekoračiti mejo, so bile vržene nazaj. — Ne daleč od Bajesovke je poizkusil oddelek kozakov prekoračiti mejo. Naši obmejni stražniki so poizkušali prevariti kozake z zvijačo. Napravili so slamnate može in jih pokrili z vojaškimi čepicami. Naši obmejni lovci so se razvili v dve vojni črti in čakali, da so se po številu močnejši kozaki približali. Ko so zagledali kozaki slamnate može, so začeli nanje z vso silo streljati, nato so stopili s konj in so se pričeli plaziti proti slamnatim vojakom. Zdaj prično naši streljati. Ko to kozaki zazajo, mislijo, da je le nekaj mož in se vržejo nanje. Naši zdaj skočijo in napadejo kozake ob krilu. Kozaki so z velikimi izgubami pobegnili. Veliko jih je pometalo orožje proč in prosilo milosti. Vjete konje in vjete kozake so pripeljali naši v Lvov.

Torek, 25. avgusta 1914.

Napadi naših čet na obeh straneh Visle nemoteno napredujejo. Na zapadnem bregu Visle so naše čete združene z nemškimi zavezniki med drznimi boji prekoračile goro Lisa ter so včeraj dospele do oddelka reke Kamiene med Kielcami in Radomom. (Radom je približno 200 km od avstrijske meje.) Na vzhodnem bregu Visle so naše zmagovito prodirajoče čete 23. avgusta pri Krasniku na cesti v Lublin odbile močno skupino dveh ruskih zborov. Nad 1000 ranjenih Rusov, med njimi mnogo častnikov, je prišlo v naše roke. Zaplenili smo mnogo zastav, strojnih pušk in topov.

Dalje se glasi poročilo:

Napad 20.000 Rusov, večinoma konjeništa, na bukovinsko mejo, smo pri Nowosielicu (Novosielicu) popolnoma odbili ter vjeli več stotin sovražnikov. Rusi so se begoma umikali ter pustili na mestu mnogo bojnega gradiva.

Pri Turinki je 200 ruskih častnikov in 300 dragoncev vjetih, 6 strojnih pušk, 6

poljskih kuhinj, mnogo vozov s puškami itd. zaplenjenih. Generala Vanovski in Ivanov sta padla.

K temu se še poroča:

Stotnik Gebauer je držal celo dopoldne z eno trensko stotnijo proti celemu ruskemu polku.

Sreda, 26. avgusta 1914.

O boju naših čet pri Krasniku (glej zgornj) se poroča: Naše čete so v boju pri Krasniku ujele nad 3000 sovražnikov in zajele 3 zastave, 20 topov in 7 vpreženih strojnih pušk. — Južno od Krasnika so naše čete premagale dva ruska armadna zbora. — Dalje se poroča: Tridnevna bitka pri Krasniku je končala s popolno zmago avstrijskih čet. Rusi so bili na celi približno 70 km dolgi črti vrženi nazaj in se bežeč umikajo proti Lublinu. Rusko moč cenijo na 200.000 mož, več kot 4 armadni zbori. Sovražnik beži in avstrijska kavalarija ga zasleduje.

Petek, 28. avgusta 1914.

Zmaga pri Krasniku, ki je bila izvojevana v posebno težkih razmerah, je vtisnila vojski značaj, ki ga bo ohranila do konca. Odločitev, ki je padla pri Krasniku, je pokazala, na kateri strani so večje vojne zmožnosti in pravi predpogoji za zmago. Naša vojska prodira zdaj v guberniji Lublin, ki meji južno na Galicijo, zahodno na radomsko gubernijo, severno na Sedlec in vzhodno na Volhinijo.

Sobota, 29. avgusta 1914.

Ruske čete so prodirale 26. avgusta proti Brodiju in reki Zburc. Naše čete med Vislo in Bugom napadajo ruske čete. Srednja skupina ruskih čet, najbrže glavna skupina, je vdrla v Galicijo, kjer pa je zadela v črti med Ravarusko in Zlocovom na hud odpor naših čet. Vršili so se hudi boji. Levo krilo naše srednje skupine, ki se bojuje med Ravarusko in Zolkijevom, zmagovito prodira. Tudi naše glavno levo krilo pri Krasniku napada ruske čete. Cela bojna črta med Vislo in Dnjestrom je dolga okoli 400 km. Pričakujejo se dolgi boji.

Dalje je prišlo poročilo iz vojnega poročevalskega stana: Na ruskem bojišču se vrše že več dni odločilni boji. Medtem, ko je naša moč pri Krasniku zmagala in zasledovala sovražnika proti Lublinu, je sosedna naša armadna skupina, ki je zmagovito prodrla med Bugom in Viprzem v sovražno ozemlje pri Samostju, so se naše čete severno, vzhodno in jugovzhodno od Lvova čez Dnjester postavile proti močnemu sovražniku, ki je vdrl v vzhodno Galicijo.

Nedelja, 30. avgusta 1914.

Velikanska bitka se nadaljuje. Skupina našega levega krila, ki prodira proti Lublinu in Samostju, zadeva vedno na močno utrjenega sovražnika. Trije voji 72. polka so napadli neko utrdbo in vjeli dve ruska stotnika, 6 častnikov in 470 mož. Skupino med Vjeprocom in Bugom je napadla ena ruska divizija od treh strani. Rusi so ponoči pobegnili.

Armada je osvojila silno močno utrjene postojanke na višinah Njadržvice-dushe. V tem boju je premagala naša armada ruske čete, katere je že pri Kras-

niku odbila. Rusov je bilo približno deset divizij raznih vojnih zborov.

Pojasnila.

Krasnik leži okoli 30 km severovzhodno od točke, kjer reka Visla zapusti Galicijo. Krasnik leži od avstrijske meje približno tako daleč, kakor je oddaljen Podnart od Ljubljane. Lublin je glavno mesto istoimenske ruske gubernije in leži okoli 50 kilometrov severovzhodno od Krasnika. Kakor poroča brzojavka, se je vršil boj na 70 kilometrov dolgi črti, to je približno toliko kot znaša zračna črta Ljubljana—Trst.

Lublińska gubernija obsega 16.848 kvadratnih kilometrov. Štela je leta 1879. 1. 159.463 prebivalcev. Dežela tvori visoko planoto 240 do 415 m nad morjem. Po njej se pretaka več rek, ki tečejo v globokih dolinah. Zemlja je rodovitna, večinoma ilovnata. Obnabeje je milo. Prebivalci so Poljaki, Rusini in nemški naseljenci. Poljedelstvo in konjereja sta dobro razvita.

Njadržvice-dushu je večji kraj, ki leži nekaj kilometrov južno od Lublina v črti od Krasnika proti Lublinu.

Nemčija—Rusija.

Torek, 25. avgusta 1914.

Načelnik vojnega stana pl. Stein poroča: Med tem ko je na zahodnem bojišču (proti Francozom) položaj nemške armade z božjo pomočjo nepričakovano ugoden, je pa udril na vzhodnem bojišču sovražnik v nemško ozemlje. Močne ruske čete so prodrle v smeri iz Angerapa, severno od železniške proge Stallupönen (Stalupen)—Insterburg. (O tem boju smo poročali pretekli teden.) Prvi armadni zbor je vrgel sovražnika zmagovito nazaj, ujel okoli 8000 Rusov in zajel več baterij. Kavalerijska divizija je vrgla nazaj dve ruski kavalerijski diviziji in ujela 500 Rusov. Bolj južno se boreče nemške čete so zadele deloma ob močne ruske utrdbe, ki jih brez priprav niso mogle zavzeti, deloma so pa zmagovito prodirale. V tem je došla vest o prodiranju nadaljnjih sovražnih čet v smeri od reke Nareve proti ozemlju južozahodno od masurskih jezer. Vrhovno poveljstvo je smatralo potrebno, da se pripravi za uspešen odpor in je poklicalo svoje čete nazaj. Umikanje se je izvršilo brez težav, sovražnik ni sledil našim četam. Sedaj se morajo izvršiti vse potrebne odredbe, da se poišče nova odločitev. Ta bo kmalu padla. Sovražnik razširja vesti, da je pobil štiri nemške armadne zbore. To poročilo je neresnično. Noben nemški armadni zbor ni bil premagan. Sovražnik je dosedaj sledil le s kavalerijo čez Angerap. Ob železniški progi je baje dosegel Insterburg.

Sreda, 26. avgusta 1914.

Nemci so zasedli Petrikov.

Četrtek, 27. avgusta 1914.

Nemške čete prodirajo v črti od Insterburga proti reki Narevi, ki teče od vzhoda proti zahodu skozi gubernijo Grodno in Lomža. Avstrijske čete pa prodirajo v smeri od Krasnika proti Lublinu. Ako se ti dve armadi združita, potem je Varšava od Ruske odrezana.

Nedelja, 30. avgusta 1914.

Nemške čete so v bitki, ki je trajala tri dni, premagale v okolici Ortelsburga od Nareve prodirajočo rusko armado, ki je štela pet armadnih zborov in tri konjeniške divizije, ter jo sedaj zasledujejo čez mejo.

Pojasnila.

Insterburg je mesto z 31.000 prebivalci, ki leži vzhodno od Königsburga (Kenigsburg) in južno od Tilsita. Od ruske meje je oddaljeno kakih 60 km. V isti smeri dalje proti ruski meji leži ob železniški progi Gumbinen. Angerap je reka, ki teče od juga proti severu in se v bližini mesta Gumbinen obrne severozahodno proti Insterburgu. Insterburg je zelo važno železniško križišče. — Reka Nareva izvira v ruski guberniji Grodno in teče v velikih ovinkih proti zapadu skozi gubernijo Lomža, kjer se obrne proti jugu in se izliva v Bug, severno od Varšave.

Petrikov je glavno mesto petrikovske gubernije, ki je močno obljudena. Mesto šteje 32.173 prebivalcev. Petrikov je eno najstarejših poljskih mest. Kralj Kazimir Veliki je mesto obzidal in zgradil grad.

PROTI FRANCOZOM!

Nemčija — Francija — Belgija — Anglija.

Torek, 25. avgusta 1914.

Nemške čete so razdeljene v tri velike armade: Prva nemška armada pod poveljstvom bavarskega prestolonaslednika, v Lotarinški in Alzaciji, druga nemška armada pod poveljstvom nemškega (pruskega) prestolonaslednika, ki se je zbrala na Luksemburškem, in tretja nemška armada je v Belgiji. Da bo pregled lažji, hočemo v naslednjem opisu dosežanj uspehe teh treh armad posamezno — Prva nemška armada. Ta armada se je zbrala za utrjeno črto reke Sar. Francozi so udrli, da bi preprečili napredovanje nemških čet, iz Nancija z glavno armado — nemški generalni štab ceni to armado na osem francoskih armadnih zborov, ki štejejo okoli pol milijona mož — južno od Meca proti Sargemünde (mesto, ki leži ob izlivu reke Blis v Saru in šteje okoli 15.000 prebivalcev). Armada bavarskega prestolonaslednika je poglala Francoze v beg in jih sedaj zasleduje že na francoskem ozemlju na črti Luneville (Lunvii)—Blamont. Ta uspeh nemške armade je omogočil Nemcem, da pridejo za hrbet francoskim četam, ki so udrle v Zgornjo Alzacijo. Razumljivo je tedaj, da se Francozi z vso naglico umikajo iz Alzacije. V Lunvii so nemške čete že vkorakale. Nemci so ujeli okoli 10.000 Francozov in 150 topov.

Druge nemška armada.

Zaeno z operacijo prve armade je udril nemški prestolonaslednik s svojo armado iz Luksemburga v francosko ozemlje in premagal na obeh straneh Longwyja (Longvi) se nahajajočega sovražnika. Druga nemška armada se nahaja sedaj severno od francoske trdnjave Verdun.

Ta armada bi lahko sedaj med francoskimi četami, ki jih je na eni strani pritegnila nase prva armada, in med onimi francoskimi četami, ki operirajo v Belgiji, udrila nemoteno proti Parizu in tako prišla za hrbet francoskim četam v Belgiji.

Vsled zmage druge nemške armade pod poveljstvom nemškega prestolonaslednika je francoska armada pretrgana. Francozi so v tej bitki uporabljali že čete iz svojih kolonij (iz Afrike).

O važnosti zmage armade nemškega prestolonaslednika na zahodnem bojišču severno od Meca ob belgijsko-luksemburški meji pri Longviju se poroča iz nemškega glavnega stana, da je bila francoska armada raztrgana in da se je umikanje

francoske armade izpremenilo v nereden beg. Kavalerija zasleduje sovražnika. Nemški napadi so raztrgali francosko armado. Bitka je bila v ozemlju, ki je pokriva gozd. Topničarji niso mogli z ognjem iz topov pripraviti napada, vsled česar je zmagala še bolj slavna.

Tretja nemška armada.

V Belgiji so Nemci po zavzetju Litiha prodirali na eni strani proti Bruslju in ga zavzeli, na drugi strani pa proti trdnjavi Namur, katero že oblegajo. Namur je zadnji zadržek za nemške čete v Belgiji na poti proti Parizu. Nemci so nepričakovano hitro spravili pred Namur težke oblegovalne topove, ki že od sobote naprej mečejo pogubonosni ogenj v trdnjavo.

Eno je gotovo: Na nemško-belgijsko-francoskem bojišču bo padla prva odločitev, ki bo najbrže merodajna v sedanji svetovni vojski. Zato je razvoj dogodkov na tem bojišču za Nemce velike važnosti. Da bo ta odločitev izpadla ugodno, nam pričajo dosednji uspehi nemške armade.

Sreda, 25. avgusta 1914.

Od trdnjave Namur so vzele nemške čete že pet front, padec ostalih štirih front se vsak čas pričakuje. Ko vzamejo Nemci trdnjavo Namur, imajo prosto pot skozi Belgijo v Francijo.

Četrtek, 26. avgusta 1914.

Vsi fronti trdnjave Namur so zavzeti. Trdnjavo Namur je v rokah nemške armade.

Trdnjavo Longwy (Longvi) so Nemci zavzeli. Francozi so trdnjavo hrabro branili. Proti levemu krilu armade, kateri poveljuje nemški prestolonaslednik, so prodirale močne francoske čete iz Verduna in od vzhoda. Nemške čete so jih vrgle nazaj.

Petek, 29. avgusta 1914.

Glavna odločitev bo zaenkrat padla med rekama Mas in Mosel. Tu se bodo bile še velike bitke in pravica zahteva, da se bo posebno angleška armada, ki namestila v bližini Vaterloa iz gole zavisti pasti čez nemško armado, razdejana in ponižana morala zopet vrniti čez kanal. Zadnje nedeljo je ob reki Mas stalo 400.000 Francozov in 40.000 Angležev nasproti Nemcem. Najprvo so bile gospodar ozemlja afrikanske čete zahodno od reke Mas. V tem so pa Nemci s svojo gardo v hitrem naskoku napadli zavezniške čete in jih prisilili, posebno Afrikance, da so se morali bežati umakniti.

Krog zmagovitih nemških armad čezdalje bolj ogroža Pariz. Pač bo treba premagati še velike težkoče in odstraniti ovire, vendar je padec Namurja odločen. Kajti zgodovina Francoske uči, da, kdor si napravi pot čez Francosko v Pariz, prisili Francosko, da pade na kolena.

Po padcu Namurja so si Nemci napravili prosto pot, da udarijo čez Belgijo na Francosko. Litihi in Namur sta bila namenjena toliko časa zadrževati nemške čete, da bi francoska armada zmagala v Alzaciji in Lotaringiji in udarila v osrčje Nemčije. Vsi ti načrti so pa vsled nemških zmag padli v vodo. Ker sedaj Nemci prodirajo od severa, so vse francoske vzhodne

trdnjave, ki so bile sezidane s tolikimi milijardami, brez vrednosti, ker bodo nemške čete prišle za hrbet francoski vzhodni armadi.

Francoska armada dobiva udarec za udarcem. V štirih velikih bitkah je bila zadnje dni poražena in kakor vse kaže, bodo sledili dosedanjim porazom še hujši in usodnejši.

Iz smeri Charleroi (Šarlrua) in Tuin se čuje gromenje topov. Pričakuje se velika bitka na črti Charleroi—Tuin—Mons.

Dne 20. avgusta sta prijezdila en dragonski in en ulanski polk nemške armade pred Gent (v Belgiji). Župan se je z njimi razgovarjal. Popoldne so se z avtomobili pripeljali nemški častniki, ki so se peljali v mestno hišo. Brzojavni uradi so zaprti. V Gent in v Ostende je došlo veliko beguncev.

Na bruseljskem rotovžu vihra nemška zastava. Berolinski listi zahtevajo, naj se Belgijo nerazdeljeno prikloni Nemčiji.

Došla so še naslednja poročila:

Nemška zahodna armada prodira devet dni po končani združitvi z zmagovalnimi bitkami v francosko ozemlje. Od francoske trdnjave Cambrai (Kambre) do južnih Vogesov je bil sovražnik povsod poražen in se sedaj na celi črti umika. Kake izgube ima sovražnik, se še ni moglo dognati, ker je bojna črta tako velikanska. Armada generala Kluka je vrgla nazaj angleško armado pri Maubenge (Mobonž) in jo je danes iznova napadla jugozahodno od Mobonža. Armadi generalov Bülowa in Hausna sta v večdnevni bojih popolnoma premagali okoli osem armadnih zborov Francozov in Belgijcev med reko Samble, Namurjem in reko Mas. Namur je padel po dvodnevem obstreljevanju. Naskok na trdnjavo Mobonž je pripravljen.

Armada vojvode Virtemberskega zasleduje poraženega sovražnika čez Semua in je prekoračila reko Mas.

Armada nemškega prestolonaslednika je zavzela utrjene sovražne postojanke pred Longvijem, odbila hud sovražen napad iz Verduna ter prodira sedaj proti reki Mas. Longvi je padel.

Armada bavarskega prestolonaslednika je bila pri zasledovanju od novih sovražnih moči iz Nancija in od južne smeri napadena ter je zmagovito odbila ta napad.

Armada generala Heringen nadaljuje zasledovanje sovražnika v Vogezih proti jugu.

Alzacija je prosta sovražnikov.

Iz Antverpna so štiri belgijske divizije včeraj in predvčeraj napadle naše čete, ki vežejo črto z Brusljem. Čete, ki so jih Nemci pustili, so odbile ta napad, ujele veliko sovražnikov ter zaplenile več topov. Belgijsko prebivalstvo se povsod udeležuje bojev. Zato so se izdale najstrožje odredbe.

Nemci imajo do Pariza na najkrajši črti še 180 kilometrov, to je približno zračna črta od Trsta do Celja.

Sobota, 29. avgusta 1914.

Angleška armada, ki je prišla na pomoč Francozom, je bila severno od Saint Quentina (Sen Kentin) popolnoma pobita in beži. Nemci so vieli več tisoč vojakov,

7 poljskih baterij in eno težko baterijo. Južnovzhodno od Meriens so nemške čete v neprestanih bojih v veliki fronti prekoračile reko Mas. Nemško levo krilo je po devetdnevni bojih v gorovju francoske gorske čete zagnalo nazaj do vzhodno od Épinala. Levo nemško krilo prodira po teh bojih zmagonosno naprej.

Ker so se prebivalci mesta Löwen (Leven) v Belgiji uprli in napadli nemške municije in čete, ki so prevažale živež, je bilo mesto hudo kaznovano. Nemci so mesto razrušili.

Veliki generalni štab poroča: Marainviller (Marenvij), ki leži vzhodno od Lunvija, najmočnejši zatvoritveni fort, je v nemški posesti.

Nedelja, 30. avgusta 1914.

Poraz angleške armade, ki je prišla na pomoč Francozom in bila pri Sen Kentinu premagana, je popoln. Angleži so sedaj popolnoma odtrgani od svojega ozadja in jim sedaj ne preostaja drugega, kakor da beže proti pristanišču Callais (Kale), Haver ali Cherbourg (Šerburg).

Na poti v Pariz skoro ni za nemško armado večjih ovir. Največje je že prestala in premagala. Francozi zapuščajo trdnjavo Lille. 50.000 mož posadke je mesto zapustilo.

Nemci obstreljujejo Antwerpen.

Pojasnila.

Namur. Kakor znano, stoje proti nemški vojski na mejnem potu od francoske meje dve trdnjavi. Ena od njih, Lüttich (Litihi), je že padla; sedaj je treba zavzeti še drugo trdnjavo, Namur. To mesto šteje 32.000 prebivalcev in nima razen katedrale nobenih drugih znamenitosti, važno je le vsled modernih utrdb. Tu je križišče treh železnic, osmih cest in več prehodov čez dve reki. Na vzhodni strani mesta teče že precej široka Mense, v katero se izliva na južnem delu mesta reka Sambre. Čez Mense peljeta dva mostova, čez enega teh pelje dvotirna železniška proga; čez reko Sambre peljejo trije mostovi v mesto. V kotu, ki ga tvorita te dve reki, nahaja se na bregu glavna trdnjava, pred katero leže množštevne majhne utrdbe. Venec devetih močnih utrdb opazuje mesto v velikem krogu. Najmočnejša od njih je utrdba Samson. — Mesto ima široke ulice, več trgov in mestni park. Vojašnice, ki se nahajajo v mestu, so najmoderneje zgradbe in se razprostirajo ob železniški progi skoro do glavnega kolodvora. Velika vojašnica se nahaja tudi v trdnjavi. — Mesto Namur je oddaljeno od Bruselja samo 63 km. Druga najmočnejša belgijska trdnjava Litihi, ki so jo že osvojili Nemci, je oddaljena 60 km od Namurja. Posebno važno je, da je francoska meja samo 37 km daleč od Namurja. Druga vojaška pot iz Namurja do francoske meje vodi skozi mesto Charleroi (Šarlrua), središče belgijskega premožkopnega okrožja. Charleroi šteje 28.000 prebivalcev; od tukaj vodita dve cesti v Francijo, in to 20 km dolga pot v Beaumont (Bomont) in 44 km dolga pot v Maubenge, dvoje mest, ki ležita ob francoski meji.

Luneville (Lunvij) je mesto, ki leži v bližini mesta Nanci. Mesto je utrjeno, šteje 24.000 prebivalcev in leži na reki Meurth (Mert). Znamenit je ta kraj po miru, v Luneville sklenjenem leta 1801 med Francijo in Avstrijo. Francoska je dobila levi breg Rena in pa Belgijo.

Blamont in Semois (Semua) sta kraja, ki ležita jugovzhodno od Luneville.

Longwy (Longvi) je francoska trdnjava ob belgijsko-luksemburško-francoski meji. Mesto šteje okoli 10.000 prebivalcev. Trdnjava je visoka 378 m; je bila že ponovno oblegana. Zadnjič so jo oblegali Nemci leta 1871. in zavzeli po devetdnevem obstreljevanju dne 25. januarja. Sedaj je zopet padla v nemške roke.

Charleroi (Šarlrua) leži ob reki Sambre zahodno od Namurja, jugozahodno od Charleroi proti francoski meji pa leži Thuin. Mons pa leži zahodno od Charleroi, tako da tvorijo ti trije kraji trikot.

Iz tega se vidi, da Nemci že prodirajo od Namurja proti francoski meji.

Gent leži na sredi ob cesti, ki vodi iz Bruslja v Ostende. Gent je glavno mesto vzhodnega Flandrskega in šteje nad 210.000 prebivalcev. Od Bruslja je oddaljen 60 km. V mestu so štirje kolo-dvori, v katere se steka 12 važnih železniških prog.

Maubeuge (Mobož) je trdnjava prve vrste, važna križišče železnic. Ima 21.000 prebivalcev in leži na reki Samlire. Leži ob poti, ki pelje čez Charleroi, Namur v Lüttich.

Cambrai (Kambre) je majhna trdnjava, ki leži ob železnici, ki pelje St. Quentin.

Löwen (Leven) je belgijsko mesto, ki leži vzhodno od glavnega mesta Bruselja. Mesto ima okoli 42.000 prebivalcev. V srednjem veku je bilo glavno mesto province Brabant. Löwen je znan po svojih tovarnah za suknjo. Mestno poslopje je zelo poškodovano. V mestu je shranejnih veliko staro-flandrijskih slik. Löwen ima znamenito katoliško univerzo, ki je bila ustanovljena leta 1426. in je bila v 16. stoletju na glasu kot prva v Evropi.

Lille je francoska trdnjava prve vrste. Leži blizu belgijske meje v zahodni smeri od Bruselja. Prebivalcev šteje okoli 220.000. Je važno trgovsko in industrijsko mesto.

BOJI NA MORJU.

Boji v Sredozemskem morju.

2. prejšnji teden smo poročali, da so se pričeli v Sredozemskem morju boji med avstrijskim in francoskim brodom. Poročali smo tudi, kako hrabro se je v tem boju izkazalo moštvo majhne avstrijske ladje »Zenta«. O teh bojih so došla naslednja poročila: »Zenta« se je potopila v ljutem boju s sovražniki dne 16. t. m. Rešilo se je 14 častnikov in 170 oseb od moštva. Med temi je 50 ranjenih. Rešili so se na črnogorska tla. »Zenta« se je spustila v boj na odprtem morju s 50krat močnejšim sovražnikom in je hotela na vsak način, čeprav je imela pred očmi lastno pogubo, zadati sovražniku kolikor mogoče veliko škodo. To se je drzni ladji in njenemu hrabremu moštvu tudi posrečilo.

Pojasnila.

»Zenta« je bila zgrajena leta 1897. Dolžina 92 metrov, širina 12 m, v vodi 43 m, vsebina 2300 ton, stroj 7200 konjskih sil, 8 12 cm topov, 10 4-7 cm brzostrelnih, brzina 20 milj na uro, posadka 305 mož.

Pomorski boj v Vzhodnem morju.

Avstro - ogrski poslanik je podal nemškemu zunanjemu uradu sledeče poročilo: Po Najvišjem naročilu se je danes brzojavno ukazalo poveljniku avstrijske ladje »Cesarica Elizabeta« v Tschingtau (Cingtau) kakor tudi avstro-ogrskemu poslaniku v Tokiju, da se mora ladja »Cesarica Elizabeta« udeležiti boja v vzhodnih vodah. Poročilo, da je cesar Franc Jožef ukazal svoji ladji »Cesarica Elizabeta«, da se mora boriti skupno z nemškimi ladjami proti Japoncem, je izzvalo po celi Nemčiji srčno navdušenje.

Dne 29. preteklega meseca je pričelo japonsko brodomje boj pri Cingtau. Nemški cesar je poslal brzojavko, ki pozivlja posadko, da naj se brani do skrajnosti.

Pojasnila.

Cingtau je glavno mesto nemške vzhodne azijske kolonije Kiaučanu. Voditelji japonske armade in mornarice sodijo, da bodo morali Cingtau oblegati tri mesece. Nemška posadka je preskrbljena z municijo in z živili za osem mesecev. Nemci so razstrelili vse, česar bi se moglo japonsko brodomje pri merjenju posluževati. Kitajske vasi v okolici so podrli.

Pomorski boji med Nemci in Rusi.

Mala nemška križarica »Magdeburg« je prodrla v Finski zaliv. V bližini otoka Odensholm je pa v megli naselila na tla. Pomoč od strani drugih ladij je bila vsled tega viharnege vremena izključena. Ker se ladja ni mogla rešiti in jo je napadla ruska mornarica v veliki premoči, so jo pognali v zrak in je tako našla časten grob. Med sovražnim ognjem je torpedni čoln N 26 večji del posadke na križarici rešil. Zguba mornarjev na »Magdeburgu« in torpednem čolnu N 26 ni še znana. Dosedaj je bilo naznanjenih 17 mrtvih in dvajset ranjenih. Rešence so prepeljali v neko nemško luko. — Od potopljen križarice »Magdeburg« pogrešajo 85 mornarjev, med njimi poveljnika križarice, ki je skoro gotovo našel v valovih junaško smrt. — Rusko mornariško ministrstvo javlja, da so Rusi poveljnika križarke »Magdeburg« in del častnikov ujeli.

V Finskem zalivu sta dva nizozemska parnika zavozila na ruske mine. Parnika sta zletela v zrak.

Tudi neki ruski parnik je zadel na mino in se je potopil. 300 oseb je utonilo.

Pojasnila.

»Magdeburg« je bila 136 m dolga, 13'3 m široka in 5'1 m globoka, je obsegala 4500 ton. Zgrajena je bila leta 1913. Imela je 101 mm debel oklop.

Pomorski boji med Nemci in Angleži.

Dne 28. avgusta dopoldne se je prikazalo več angleških, moderno opremljenih malih križark z okrog 40 rušilci v nemškem severomorskem zalivu, severozapadno od Helgolanda. Nastal je hud boj med nemškimi in angleškimi ladjami. V tem boju so se potopile nemške ladje »Ariadni«, »Köln« in »Mainz« in en torpedni čoln. Moštvo se je v večini rešilo. Tudi mnogo angleških ladij je bilo težko poškodovanih.

Pojasnila.

»Ariadne« je bila mala križarka, dolga 104 m, široka 11'8 m, s ponorom 5 m, obsegom 2650 ton, z 8000 konjskimi silami in posadko 269 mož.

»Köln« in »Mainz« sta bili mali križarki iste vrste; dolgi 130 m, široki 14 m, ponor je znašal 5 m, obseg 4350 ton, konjskih sil je imela prva 20.000, druga pa 27.110, posadka je znašala na obeh po 379 mož.

Listek

Slike in črtice z bojišč.

II.

Srbska predrznost v boju.

O postopanju srbskih četašev se poroča: O priliki zavzetja Šabaca smo zapazili nekega srbskega popa, ki je stal s križem v roki pred mnogobrojno deco. Čeprav naši vojaki niti mislili niso na kake sovražnosti proti tej deci, je pričel pop kričati: Čuvajte deco! Nekateri vojaki so se začudili postopanju popa in se ustavili. Ta hip je pa izvilkel pop bombo in jo vrigel med naše vojake. Dognalo se je, da

je bil to nek srbski četaš, preoblečen v popa. Ustrelili so ga na mestu. Četaši so od vseh strani streljali na nas. Neki ranjeni poročnik pripoveduje: Značilno je, da Srbi ne prizanašajo niti Rdečemu križu. Dokazano je, da so Srbi ranili več polkovnih zdravnikov. Neki ranjeni četaš je šel v svoji krutosti tako daleč, da je streljal na nekega zdravnika v hipu, ko se je ta sklonil k njemu, hotec ga obvezati. Zdravnik je pravočasno potegnil revolver in četaša ustrelil. V petek, dne 21. pr. m. so prišli v Zagreb trije transporti ranjencev. Ljudstvo jih je navdušeno sprejelo. Ranjenci pripovedujejo, da so Srbi zelo divji. Otroci, stari 14 let, nosijo puške in imajo 400—500 patron. Nač častniki so ranjeni največ v nogo, medtem ko je moštvo ranjeno v levo roko ali pa v glavo.

Neki trgovec v Pragi, ki služi kot desetnik, je pri Šabacu zgrešil svoje čete. Žejan, kakor je bil, je šel v neko kočjo in zahteval vode od neke stare kmetice. Predno je pil, je zahteval, da naj tudi sama pije. Ker ni hotela piti, jo je ustrelil. Dokazalo se je, da je babnica vodo zastrupila.

Kakor pripovedujejo ranjenci, so našli v Šabacu vrednosti za 18 do 20 milijonov. Srbi najbrže niso mislili, da bodo naši junaški vojaki mogočno utrjeni Šabac osvojili.

III.

Zmagoviti varaždinski polk.

Varaždinski pešpolk št. 16, ki se imenuje s polnim naslovom: varaždinski infanterijski polk baron Giesl št. 16, se je posebno vrlo obnašal v bitki pri Valjevem, tako, da tudi uradno poročilo posebej omenja njegovo hrabrost. Polk je izmed najstarejših polkov naše armade. Sestavljen je že l. 1538. in se je udeležil 123 vojsk. Menda ni bilo vojske in ne večje bitke, pri kateri bi tudi »varaždinci« slavno ne sodelovali. Lansko leto v avgustu je slavil polk 40letnico, odkar se je opustila vojna granica, na kateri so junaški Hrvatje branili v minulih časih Avstrijo pred turškimi vpadi. Pri tej priložnosti so jim dali iz vojne muzeja staro, razstreljeno polkovno zastavo, okoli katere se je zbiral in vskoval polk v letih 1848. in 1849. v Lombardiji. Slavljenci so poslali lani cesarju v Ljubljano brzojavno zagotovilo svoje udanosti, za kar se jim je cesar zahvalil ter jim srčno želel »slavno bodočnost«. Cesarjevo željo so »varaždinci« sedaj izpolnili. Polk je sedaj garniziral na Dunaju. Sestavlja se iz okraja Belovar na Hrvaškem. Našitke ima žvepleno-rumene, gumbje rumene.

IV.

Drzen polet nemškega zrakoplova.

Nemški vojaški zrakoplov je 22. t. m. poletel s svoje postaje v Šleziji čez Čenstohov-Kjelce južno od Ivangoroda in južno od Lublina do avstro-ogrškega glavnega stana. Zrakoplov je bil večkrat izpostavljen sovražnikovemu ognju, ne da bi bil poškodovan. Trikrat je zrakoplov prišel v sovražni ogenj, ne da bi trpel kako škodo. Ostal je v zraku 13 ur in zašel v bližini Ivangoroda v cele plamene ognja iz pušk. Južnovzhodno od Lublina je bil na obeh krilih obstreljevan od infanterije in pehote. 25 strelav iz pušk je prodrlo zad-

njo plinsko celico. En šrapnelski drobec je padel v gondolo, ne da bi bil napravil kako škodo. Poškodbe na balonovem ovatu so se popravile med vožnjo. Poveljnik je dognal številne važne poizvedbe. Posadka je ostala nepoškodovana. V glavnem stanu so jo navdušeno sprejeli.

V.

Kako se je »Zenta« potopila.

O junaškem boju avstrijske ladje »Zenta«, ki se je v Sredozemskem morju borila s francoskimi ladjami, poročamo pod »O dogodkih na bojiščih«. Neki pisatelj-mornar opisuje ta boj v dunajskem časopisu sledeče:

Brezkončno se razširja modra Adrija, na katero gleda z vročimi žarki solnce. Podoba miru predstavlja! Le neka križarica križari s pripravljenimi topovi ob črnogorski meji in pazi, da nobena ladja ne prekorači pasu, ki ga straži. Le-ta nam nemo kaže, da je mir na vodovju le navidezen, v resnici gospodari tudi na morju krvava vojska.

Naenkrat pokrije obnebe črn dim, ki se vedno bolj zgostuje. Daleč na obzorju se vidijo obrisi mogočnih parnikov, ki tvorijo dolgo črto z velikanskimi topovi oboroženih ladij. Ponoči so pripluli blizu ob italijanski obali v varstvu teme na Adrijo. Vozili so blizu svetilnika Monte Angelo, od tu so zavile francoske oklopnice in križarke proti severovzhodu, nato proti vzhodu tako, da so bili približno eno morsko miljo oddaljeni od vzhoda v Kotorško Boko (zaliv ob Črnigori), kjer so zopet krenili proti jugu.

Brodivje se vedno bolj približuje »Zenti«; devet velikih križark in sedem vojnih ladij, med njimi dve najnovejši ladji velikanki francoske republike, za njima sedem drugih ladij. Mali križarki »Zenti« zapro pot v zavetje domače utrdbe. Če se ne uda, ji preti pogibelj. Poveljnik »Zente«, doma iz Maribora, v katerem se je porodil naš veliki pomorski junak Tegetthoff, se ne uda. Drzno obrne ladjo proti sovražniku, ki je že iz daljave treh morskil milj sipal svoje granate proti mali ladji. Ko se približajo Francozi »Zenti« na 1800 do 1900 metrov, prično naši pomorščaki s Francozi govoriti. Otvorili so ogenj. Vsak strel je zadel visoke stavbe francoske oklopnice »Edgar Quinet« (Edgar Kvinet) in še tri francoske ladje. Na »Zenti« opazujejo, kako opustošujejo njih krogelje sovražničkove ladje. Krov bližnjega Francoza izgleda kakor sito; jekleni oklopi padajo v vodo, ki visoko pljuska in francoska križarka izgleda kakor bi bila obrita. A tudi naši mali križarki je odbila ura. Po 15-minutnem boju jo pretrgajo krogelje iz 19 cm topov. Z razvitim praporjem in s klici: »Živio cesar Franc Jožef!« izgine ladja v morju. Potop hrabre naše posadke posadke pozdravljajo francoski sovražniki z bobnanjem; v znak žalosti izpuste nato zastavo na pol jadrnikov.

Izgubili smo eno križarko in ž njo polovico njenega moštva, druga polovica je plavaje ušla v Črnogoro; a boj naše »Zente«, ki je tolikokrat zastopala čast Avstro-Ogrske v inozemstvu, katere posadka se je tudi udeležila junaške obrambe Pekina, ni ostal brezuspešen.

Hrabri poveljnik »Zente« in njeno moštvo je zopet potrdilo, kar je v svoji vlogi za podelitev reda Marije Terezije l. 1866. zapisal Viljem pl. Tegetthoff: »Dokazal sem, da v avstrijski Adriji ni prostora za roparske želje tujih držav.«

Dom in svet.

Volitev novega papeža. V ponedeljek dne 31. m. m. je daroval kardinal Ferrata v pavlinski dvorani Vatikana sv. mašo na čast sv. Duhu. Nato je imel govor v izvolitev glavarja sv. Cerkve. Se tisti dan ob 5. uri popoldne so se zbrali kardinali podali s križem na čelu spreveda v konklave, iz katerega se vrnejo z novoizvoljenim papežem na čelu. Upamo, da bomo prihodnji teden že v stanu poročati o novem poglavarju sv. Cerkve. Dotedaj, posebno te dni, pa vroče molimo za srečno izvolitev!

Kranjska dežela čestita avstrijskim zmagam. Deželni odbor kranjski je vsled zmage naše armade nad Rusi pri Krasniku (Glej »Dogodki na bojiščih.«) v četrtek pretekli teden odposlal nadvojvodi Frideriku, kot vrhovnemu poveljniku skupne naše armade, sledečo brzjako: Kranjski deželni odbor čestita, Vaši cesarski in kraljevi Visokosti in preslavni cesarski armadi na sijajni zmagi v Krasniku prvem velikem uspehu na ruskem bojišču. Ponosno in zaupno zremo na svojo vojsko vseh narodov, najtrdnije prepričani, da ji bodo naklonjene z Božjo pomočjo pod modrim in krepkim vodstvom Vaše cesarske in kraljeve Visokosti nadaljne odločilne zmage do našega krvca.

Odgovor nadvojvode Friderika. »Dr. Šusteršič, deželni glavar Kranjske, Ljubljana. Najtoplejša zahvala za v imenu kranjskega deželnega odbora poslana prijazna čestitka. — Nadvojvoda Friderik, armadni višji poveljnik.«

Na Brezjah. V nedeljo, dne 30. m. m. je g. knezoškof dr. Jeglič imel na Brezjah ob 10. uri pridigo in pontifikalno sv. mašo v ta namen, da bi Marija, Pomočnica kristjanov pri Bogu izprosila zmago našemu orožju in tolažbo vernikom v teh hudih časih.

Iz kranjskega deželnega odbora. Glede deželnih financ je poročal deželni glavar, da bo država slejkoprej redno izplačevala deželne doklade in državne preodkaze. — Odobrila se je prireditev dveh strežniških tečajev v deželni bolnici kakor tudi osrednja kcija deželnega odbora za pomoč rodbinam vpoklicanih vojakov in pa organizacija varnostne službe po občinah in organizacija deželne posredovalnice za delo. — Sklenila se je tudi provizorna ureditev prejemkov za rodbine vpoklicanih deželnih uradnikov.

Novi grobovi. Umrl je v Steinhofu pri Dunaju polkovnik v pok. Franc Bezeljak, doma iz Črnega vrha pri

Idriji. Pokojnik se je kot priprost kmečki fant brez drugih študij kot v svoji vaški šoli v Črnem vrhu povspel do polkovnika s svojo izredno pridnostjo in nadarjenostjo. Udeležil se je vojske v Bosni in je bil zadnji čas načelnik monturnega skladišča na Dunaju. Pri vojakihi je služil kot ulanec. Zadnji čas ga je mučila huda živčna bolezen. Naj v miru počiva! — V Tržiču je umrla dne 27. m. m. po dolgi boleznj gdč. učiteljica Marija Borovsk y. Rojena je bila v Ljubljani, kjer še deluje njena setra Julija na dekliški šoli pri sv. Jakobu. V Tržiču je poučevala celih 26 let. Lansko leto je praznovala slovesno 25letni jubilej njenega delovanja na tržiški šoli. Učiteljstvo in učenke so jo ljubile. Naj počiva v miru!

Osebnosti. Premeščeni so gg.: Ivan Jaklič, ekspozit na Zdihovem za župnega upravitelja na Koč. Planino; Anton Lovšin, kaplan v Radečah pri Zidanem mostu, za ekspozita na Zdihovu; Ivan Sever, kaplan v Preserjah, za župnega upravitelja na Preloki. Nameščeni so gg.: Novomašnik Fr. Rupnik, za kaplana v Radečah pri Zidanem mostu; Ignacij Breitenberger, nam. gimn. učitelj v Št. Vidu nad Ljubljano, za začasnega kaplana v Spodnji Idriji; semeniški duhovnik Iv. Črnilec, za kaplana v Preserjih. V kongregacijo misijonarjev sv. Vincencija Pavla je stopil g. Fran Skvarča, župni upravitelj na Koč. Planini (Stockendorf). V stalni pokoj stopi g. Matija Kadunc, župnik na Preloki.

Savski most v Kranju zastražen. Prostovoljno gasilno društvo v Kranju je prevzelo straženje mostu čez Savo. Občinstvo se opozarja, da je strogo prepovedano vsako zbiranje ali postajanje na mostu. Gasilska straža ima iste ukaze, kakor vojaška ter se ima vsakdo na poziv »Stoj« brezpogojno ustaviti.

Odbor kamniške čebelarke po-družnice prosi, da se vpliva na to, da v krajih, kjer se bodo ustanovile bolnišnice za ranjence, podarijo brezplačno čebelarji kolikor jim je mogoče medu za okrepčilo in zdravilo. Zeleti bi bilo, da bi to posnemale tudi druge po-družnice.

O začetku šol. Od merodajne strani se poroča, da šolski pouk v Avstriji ne bo vsled vojske prekinjen. Na ljudskih in meščanskih šolah se bo pouk začel ob navadnem času. V mestih, kjer okoliščine ne dopuščajo, da bi se vršil pouk na vseh ljudskih šolah, se bo vpe-ljala na posameznih poslopih dopol-danska in popoldanska šola. Tudi srednje šole se bodo pričele ob navadnem času, kjer pa okolnosti tega ne bodo dopustile, se bo pouk za nekaj časa odložil. — Naučni minister je ukazal, da se otvorijo ljudske in meščanske šole, kakor vsako leto tudi letos dne 15. septembra.

Obrtna razstava v Radovljici. Obrtna razstava v Radovljici, ki je pod pokroviteljstvom deželnega predsednika gospoda barona Schwarza pl. Karstena, ostane otvorena do 20. septem-

ora t. l. Zanimiva razstava nudi točen in jasen pregled o napredku gorenjskega obrtništva, ima vedno dovolj obiskovalcev kljub sedanjemu omejenemu železniškemu prometu. Kdor se hoče poučiti o napredku našega obrta, naj ne zamudi redke prilike in naj si ogleda to razstavo.

O sedanji ženski modi, ki ni samo grda, ampak tudi pohujšljiva, pišejo sedaj mnogo časopisi zoper. V resnici: V teh dneh, ko milijoni na bojnem polju prestajajo nepopisne težave in smrtno bolečine, drugi milijoni pa doma tugujejo v skrbi za življenje svojih dragih, v teh časih, ko na tisoče ranjencev ječi po bolnišnicah, ko preti pomanjkanje, dragina in morda lakota, — v teh časih misliti samo na lepoticenje in šopirjenje, to razodeva veliko brezčutnost, pomanjkanje takta, veliko duševno plitvost. Ni dvoma, da je silna vojska, ki se zdaj bje med narodi, glasen klic Božji k pameti, preprostosti, skromnosti, poštenju. Tega resnega klika ne smemo preslišati!

Na Dunaju. Po naročilu članov cesarske hiše bodo v cerkvi sv. Stefana na Dunaju slovesne cerkvene molitve za srečo in zmago avstrijskega orožja. Slovesnosti se bodo udeležili vsi člani cesarske hiše.

Kdo je kriv vojne? Rumunska kraljica Elizabeta je rekla ogrskemu državnemu poslancu Pongratzu, da je razmer, ki so dovedle do vojne, največ kriva vedno bolj se razširjajoča brezbožnost.

V Rimu so na željo pokojnega sv. Očeta v lateranski cerkvi izpostavili v javno čiščenje podobo »sv. Glave«. Ljudje hodijo pred podobo molit, da bi se kmalu vrnil na svet ljubi mir.

Amerikanci. Ker nam je došlo več vprašanj, ali se bodo mogli nekateri naši Amerikanci sedaj vrniti domov, poročamo tole: Dunajsko amerikansko poslaništvo je dobilo od državnega tajnika Zedinjenih držav, brzopetno sledeče vsehine: Vpričo možnosti, da bi mogla biti vožnja v Ameriko vsled vojske nevarnejša nego doslej in bi se iz tega mogle razviti pomorske bitke, se mora skrbno paziti, da se vse Amerikanci v tem smislu pouče, da za vsak slučaj prekinemo potovanje, zaradi tega naj se Amerikanci takoj odločijo, ali hočejo nemudoma domov potovati ali pa naj prevzamejo vso odgovornost in posledice na se, ako bi odlašali. — Iz te brzopetke je razvidno, da je sedaj potovanje v Ameriko ali iz Amerike nazaj v Evropo zelo riskirana stvar.

Porotne obravnave v Ljubljani so se vršile pretekli teden. Mihael Blaž, delavec v Pollakovi usnjarni, je dne 15. t. l. svojega sodelavca Kreseta v delavnici zaklal do mrtvega. Dobil je zato tri leta zapor. — Janez Trelc iz Šmartna pri Litiji, dninar na Rakeku, je dne 27. julija zvečer v gostilni na Rakeku zabavljaj proti Avstriji. Vsled hujskačevega govorjenja ga je pograbil in vrgel na tla železniški delavec Anton Mila-

vec. Dal mu je tudi par klofut. Potem so Trelca postavili pred vrata. Čez nekaj časa je šel iz gostilne 63letni gostjač Andrej Petrovčič. Ko ga Trelc zagleda, mu zasadi nož v srce tako močno, da je Petrovčič čez deset minut izdihnil. Pri obravnavi se je predlagalo, da naj se preišče duševno stanje obtoženca Trelca. Sodišče je predlogu ugodilo, zato se je obravnava preložila do prihodnjega zasedanja.

Nesreče. V bližini Pulja je bil na straži Alojzij Pristav iz Rovine doline, bivši dijak »Slov. trgovske šole«. Stopil je za neki grm. Druga straža je videla, da se za grmom nekaj giblje in je klicala. Pristav se ni odzval, ker je menil, da klic drugemu velja. Straža je streljala in Pristava ustrelila. Zopet nauk: Na klic straže, takoj se ustaviti in odzvati. — V torek pretekli teden dopoldne ob pol 11. uri je nastal pri posestniku in podžupanu Hribarju v Rudniku št. 47 na Dol. cesti požar. Zgorelo je v kozolcu precej krme, žita in gospodarskega orodja. Škoda se ceni nad dvanajst tisoč kron. — Pred kratkim je prišlo pri Svetem Duhu pri Škofji Loki na Gorenjskem med domačimi in tujimi fanti do pretepa. Posestnikovemu sinu Matiji Logondru je nekdo z železnimi rjastimi gnojnicami vilo prebodel desno laket. Poškodba je smrtnonevarna. — Iz Rudolfovega se nam poroča: Dne 12. t. m. je 68letnega kotarja Andreja Pfeiferja našel njegov sin kakih 200 korakov proč od hiše obešenega na nekem drevesu. V njegovi bližini so našli okrvavljeno lovsko puško. Obešenec je pod čeljustmi ranjen od strela iz puške. Misli se, da se je Pfeifer hotel ustreliti, ker se mu pa to ni posrečilo, se je obesil.

»Ilustrirani Glasnik«. V četrtek, 3. t. m., je izšel novi tednik »Ilustrirani Glasnik«. Priklicala ga je v življenje vsestranska želja in živa potreba. Suhoparna časnikarska poročila nam ne zadoščajo več — svoje vojake, ki se bore na mejah za našo srečo in blago, hočemo videti v podobi! Tej želji bo ustregel »Ilustrirani Glasnik«. Prinašal bo vsak teden obilo slik z raznih bojišč, v podobah popisoval življenje naših vojakov v taborišču in pri krvavem delu, prinašal slike imenitnih dogodkov v drugih državah in znamenitih prireditvah doma, skratka, njegove fotografije bodo na najzabavnejši in najnazornejši način pripovedovalec o življenju doma v svetu. List bo razen tega prinašal več mikavnih povesti, popise vojaških doživljajev, splošno zanimive poučne članke in mnogo drugega zabavnega gradiva. Da zadostimo potrebi po točnih in naglih poročilih, bo list izhajal vsak četrtek na dvanajstih velikih straneh. Cena »Ilustriranemu Glasniku« je izredno nizka, tako da je celo tujih listov zelo malo, ki bi se mogli z njim primerjati, zlasti če upoštevamo, da se bo list tiskal na lepem in solidnem papirju ter da bo imel prvostvorne reprodukcije. Naročnina se plača vnaprej. Naročnina no novega leta 1915. stane samo 2 K 70 vin.

Posamezne sešitke »Dom in Sveta« raznih letnikov ima na razpolago »Katoliška Bukvarna« v Ljubljani po znižani ceni 10 vin. za sešitek (torej samo desetina navadne prodajne cene, ki znaša 1 K za sešitek). Pri nekaterih letnikih manjka samo po en sešitek do popolnosti. Ker obsega vsak sešitek obilo krasnih slik, mnogo pripovednega, znanstvenega in poučnega berila, utegne zaloga v kratkem poiti. Pri urejevanju skladišč, smo to izjemno ceno razpisali, da pridobimo prostor.

Od Leona do Pija. Dogodki v zadnjih dneh papeža Leona XIII. in v začetku vladavine Zija X. Cena te izredno zanimive knjižice znaša s poštnino vred samo 30 h. Knjižica obsega natančen popis konklave, v katerem se voli novi papež in mnogo drugih zanimivosti iz Vatikana. To knjižico je napisal visok slovenski cerkveni dostojanstvenik leta 1905., torej ob začetku vladanja svetega Očeta Pija X.; zaključil je knjižico s sledečimi proroškimi besedami: »Morda se časi še poostre, morda se odpad od cerkve razširi in pomnoži, morda, da skoro gotovo bodo tudi po Evropi tekli še potoki krvi, toda cerkev zmaga končno, saj je z njo Gospod Jezus Kristus, Sin živega Boga.« Danes ob smrti tega velikega papeža se te besede izpolnjujejo. Knjižica obsega mnogo zanimivosti iz Vatikana in pa natančen popis konklave, v katerem se po predpisih in natančnih določilih sv. cerkve mora voliti papež. Knjižica je za vsakega zelo poučna in zanimiva; dobi se v »Katoliški Bukvarni« v Ljubljani.

Najboljša in najsigurnejša prilika za štedenje:

Ljudska posojilnica
Ljubljana

Miklošičeva cesta štev. 6
(tik za frančiškansko cerkvijo)

sprejema hranilne vloge, za katere jamči dežela Kranjska, in jih obrestuje po 4 ³/₄ % brez kakavega odbitka.

Uradne ure od 8. zjutraj do 1. popoldne.

Glej inserat!

Gorenjske novice

Dob. Dne 28. avgusta so pri vseh treh cerkvah zapeli zvonovi mrtvaško pesem, in sicer povsod drugemu mrliču. V Dobu so zvonili Ivani Avman iz

Vira, ki je umrla v ljubljanski bolnišnici vsled zadobljenih opeklin. Rajnica je bila v vsakem oziru zgledna dekle. Bila je tudi navdušena in požrtvovalna članica našega izobraževalnega društva. Pogreb je imela zares veličasten. Počivaj v miru, blaga Ivana! — V Krmini že poldrugo leto nismo imeli mrliče. Sedaj je pa umrla zasebnica Franciska Rems. V Škocjanu so pa zvonili Jožefu Cepuder, ki je šel v Ameriko iskat sreče, pa je tam našel svojo smrt. N. p. v m.! — Tiste dni po sv. Roku smo imeli tako povodenj, da jo niti najstarejši ljudje ne pomnijo. Mnogo otave je uničene. — Naši ljudje so dobili ta teden denar za vojaštvu prodane konje.

g Na Rovih uprizori na Mali Šmarin ob pol 4. popoldne tamošnje izobraževalno društvo lepo, genljivo igro »Dve materici«. Preplačila se pri vstopnini najhvaležneje sprejemajo, ker je dohodek namenjen zbirki »Rdečega križa«. Prijatelje društva in sosednje Marijine družbe prijazno povabljen.

g Vrh nad Rovtami. Na Mali Šmarin je pri nas velik romarski shod. Vabimo vse naše prijatelje od blizu in daleč na našo starodavno Božjo pot. Na predvečer ob 7. pridiga in pete itanije, na praznik sam bo duhovno opravilo ob 6. in 10.

Dolenjske novice

d Na Sveti Gori pri Litiji se vrši na Mali Šmarin dne 8. septembra vsakoletni veliki romarski shod. Letos se Marijini častilci še prav posebno vabijo, da se v sedanjih težkih časih priporočé varstvu Marije in one, ki se bijejo na bojnem polju. Za izpovednike je preskrbljeno. Izpoveduje se že prešnji dan. Torej, kdor more, naj pohiti na svetogorski Marijin hrib.

Notranjske novice

n Iz idrijske okolice. Veliko skrbi napravljajo nekateri radi vojske. Bole se za obdelovanje polja, ko so čvrsti maki odšli. Če je kje težko, je v naših hribih. A kaj vidimo? Vse gre ob pravem času. Ljudje res malo več trpe, a si radi pomagajo in ljubi Bog nam daje tako krasno vreme, da vse lahko hitro in pravočasno spravijo. Za zgled vzemimo najvišjo faro na Kranjskem: Vojsko. Sedaj je tam košnja. Druga leta si tako težko dobil kosce, da ti je po strminah obiral kamenje in grmičevje, letos so pa že vse pokosili in niso bili nič v zadregi. Župnik in župan sta odredila, kako naj se delo razdeli, ljudje so radi ubogali in tako hitro in toliko sena spravili, kakor prej že dolgo časa ne. Enako slišimo od drugih, kako z

veseljem hiti sosed sosedu na pomoč, osobito še članice Marijine družbe: kažejo vnemo in pridnost, ki jim je zelo v čast. Tista pomoč iz mest na deželo, posebno klic dijakom, naj primejo za delo, se ni kaj skazala. Iz Idrije so se nekateri podali na kmete, a so se čez par dni že vrnili. Drugi kraji, druga hrana, trpežno delo razvajenim ne gre. Kmet bo že brez take pomoči vse napravil. Tudi klicati učiteljstvo, naj nadzoruje otroke pri poljskem delu, je nepotrebno. Domači bodo otroka najbolj nadzorovali, ker za delo oni najbolj poznajo otroka in potrebo. Drugo je v mestih, ko je šolska mladina brezposelna. Tako hočejo v Idriji že pritegniti, da bo pod nadzorstvom učiteljic pletla nogovice, prirejala obleko in drugo, ali fantje nabirati drva ali enako. — Podpora onim, ki so radi vojske izgubili podhratelja, je prav dobro došla. Ti ne bodo trpeli pomanjkanja. Hujše bodo prizadeti oni, ki so na obrt navezani. Tako bo trpel Melnik in mesto Idrija. Cena živemu srebru je poskočila na 800 kron meterski stot, cinober na 600 kron. Tako visoko skoraj še nikoli, a žalibog ni kupca. Celo ono, kar je bilo že na potu odjemalcem, so nazaj poslali. Tudi naše čipkarce so udarjene. Laksus, nepotrebno lepotičje v vojski preneha, zato je nehala vsa kupčija in vsa naročila za čipke. Marsikatera si je na mesec prisluzila 20 kron, teh sedaj ne bo in ti sloji bodo sedaj najbolj občutili posledice vojske. Prosimo tedaj, da bo kmalu vojska srečno končana!

Gospodarske vesti.

KAJ BOMO S SADJEM.

V sedanjih resnih in težkih časih, ko so milijoni rok zamenjali poljsko orodje s puško in mečem, moramo posebno pozornost obračati na pametno gospodarstvo s pridelki naših kmetij. Vsaka malomarnost, površnost in lahkomišelnost v tem oziru je neodpustljiva. Prav posebno opozarjamo na tiste pridelke, ki jih ljudstvo navadno ne ceni tako kakor zaslužijo in večkrat ravna z njimi prav lahkomišelnost in neprimerno in ki majo še to slabo lastnost, da se jako hitro pokvari. V mislih imamo pred vsem s a d j e.

Precej je letos ponekodi jabolk in huršek, posebno bogato so pa obrodile češplje, zlasti po Dolenjskem. Mestoma so tako polne, da se pod težo sadja klanjajo do tal, lomijo veje in podirajo cela drevesa. Ob sedanjem krasnem vremenu bodo dobro zorile in vsled tega še bolj pridobile na vrednosti.

Jabolka smo v zadnjih letih izvečine prodali, nekaj pa izdelali v sadno vino. Tudi dobršen del svežih češpelj so sadjarji spravili v denar, naj več so jih pa pokuhali v žganje.

Kaj pa letos? Ali se bomo držali pri sadni uporabi starega kopita, ali zahtevajo spremenjene razmere tudi spremembo v sadni uporabi? Vsled iz-

jemnih kupčijskih razmer po vsej Evropi in vsled zastalega obrta letos s sadno kupčijo ne bo veliko ali pa nič. Primorani bomo uporabiti sadje iz večine doma. Od načina te domače sadne uporabe je pa odvisno koliko si bomo v sedanjem izvanrednem gospodarskem položaju s sadjem opomogli, koliko nam bo zaleglo.

Sadje lahko uporabimo v domačem gospodarstvu na dva, v bistvu različna načina in sicer ali za jed, ali pa za pijačo. Znano je, da se hudim in dolgotrajnim vojskam rada pridruži lakota. Pamet nam torej že pove, da čimbolj bomo obračali sadje za jed, tembolj modro postopamo zlasti v današnjih razmerah. Nasprotno, čim v večjih množinah napravljamo iz sadja pijačo, tembolj takorekoč zametamo dragoceno hranilo, ki bi nas lahko rešilo v skrajno hudih časih. Tu pride pa še posebno v poštev dejstvo, da pripravljajo iz sadja zgolj alkoholne pijače, zlasti v velikanski množini žganje. Ta pijača nele, da ni potrebna, ampak je naravnost skrajno škodljiva in pogubna za posameznika in splošnost.

Temeljno gospodarsko načelo, ki ima veljavo zlasti za sedanje čase, bodi torej: Sadje uporabljajmo predvsem za jed in le izjemoma za vinsko pijačo, nikakor pa ne za žganje.

Evo nekaj misli, kako bi se dalo doseči po tem načelu gotovih uspehov.

1. Redno uživajte sveže sadje!

Ni je zdravejše jedi, nego je zrelo sadje kateregakoli plemena. Za mladino je naravnost neobhodno potrebno, ne toliko zaradi redilnih, kakor zaradi drugih zaradi rudninskih snovi, ki jih ima v sebi. V družinah, kjer se skozi celo poletje, v jeseni in pozimi redno uživa sveže sadje, si prahranijo veliko drugih pridelkov, ki lažje počakajo in se tudi lažje in dražje prodajo.

Zato pa gospodarji! Spravite vse količkaj trpežno jesensko in zimsko sadje v primerne shrambe. Založite se s sadjem kolikor mogoče, pa se Vam ni treba bati lažote. Tudi če se Vam nudi primerena kupčija, ne dajte od hiše vsega sadja, zlasti ne, če ima nizko ceno. Sadja ni nikjer preveč v hiši, zima je dolga, ne vemo, kaj nam prinese pomlad. S cenanim sadjem, ki ga obrnemo za dom, si prihranimo drago žito in razne druge pridelke.

2. Gospodinje, redno uporabljajte sveže sadje za razna preprosta vsakdanja jedila!

Iz sadja se dajo pripraviti najrazličnejša jedila, ki niso samo okusna, zelo lahko prebavljiva in zdrava, ampak tudi tečna in krepilna. Jabolčnik, čežana, pečena jabolka, češpljevec, češpljevi cmoki itd. so jako cenena in preprosta, a okusna jedila, ki naj bi bila v vsaki najskromnejši hiši skozi vse leto prav mnogokrat na mizi. Gospodinje, ako boste umevale ta način sadne uporabe, vam ne bo treba zame-

tat! raznega trebeža, nagnitega in nezrelega sadja, ki ga drugače pojedjo živali ali pa zgine na kupih in pod drevjem in ne boste nikdar v zadregi, kaj t' pripravile za kosilo, južino ali večerjo. (Dalje.)

× × ×

Pozor pred jesensko setvijo.

Kar boš sejal, to boš žel, pravi pregovor. Ako seješ plevelno žito, boš plevelno žel in nasprotno. Stojimo neposredno pred časom jesenske setve. Radi pomanjkanja delavnih moči je nevarnost, da se bode setev bolj površno opravila, samo da bo delo poprej končano. Obstoji nevarnost, da bodo mnogo plevelno žito sejali, ker so dosti takega pridelali radi izvanredno mokrega leta. Da se to ne bo zgodilo, se posestniki oziroma sedanji namestniki posestnikov, zlasti gospodinjne opozarjajo, da naj pravočasno poskrbe, da se žito za setev pripravi in ne šele tik pred setvijo, ko je že napolnjene vreče peljati na njivo, se sopmniti, da bi bilo dobro žito očistiti in sortirati. Kmetovalec, ki gleda v bodočnost, jasno vidi, da bodo bodoče cene za žito gotovo višje kot so bile dosedaj. Zato je tudi tem večjo skrb obračati na semensko žito, da se isto ne le očisti od plevela, temveč naj se tudi sortira. Sejati je le odbrano žito boljše vrste. Strojne zadruge imajo takozvane čistilnice ali trijerje, koje člani skupno uporabljajo. Gotovi kraji pa nimajo takih trijerjev. Nabaviti jih bo takoj sedaj, da se ob priliki lahko žito čisti in sortira. Po lepem vremenu bodo prišli gotovo deževni dnevi in ta čas se naj žito čisti in sortira, da čaka pripravljeno na setev. Torej je že sedaj misliti takoj na nabavo trijerjev. Opozarjamo posestnike, da ima »Gospodarska zveza« v Ljubljani večjo množino takih trijerjev od najslavnejših tovarn na izbiro na razpolago. Ogledajo se lahko vsak dan v razstavnici lopi na dvorišču »Gospodarske zveze«. Cene so nizke, trijerji pa so izborni. Kmetje, posežite takoj po njih!

× × ×

Ovseni kruh, ki se je svoj čas veliko našega ljudstva hranilo z njim, bo prišel zdaj zopet v veljavo. Pšenice, rži, ajde in koruze ne bo dovolj za kruh. Seči bodo morali tudi po ovsu. Opozarjamo na to in obenem poudarjamo, da daje zmes ovsa z drugim žitom pravega in okusnega kruha.

× × ×

ZA ČASA VOJSKE — TREZNOST!

Ne kuhati žganja! Sadje sušiti!

Slovenci! Rojaki! V dnevih krvave vojske naj vsepovsod med nami vlada sveta treznost! Resni čas vojske je posebno neprimeren za razveseljevanje in zapravljanje. Za razveseljevanje ni povoda, ko je povsod toliko žalosti; istotako ne za zapravljanje, ko preti po mnogih krajih pomanjkanje in draginja, če ne celo lakota. Na vseh straneh

je dosti kričečih potreb; in kdor ima preveč denarja, naj pomaga siromakom, ranjencem, vdovam in sirotam. Pivski izgredi bi bili v času vojske dvakrat obsodbe vredni.

Po krščanskem naziranjju se smatra vojska po pravici za šibo božjo, ki ima namen, odvrniti ljudstvo od greha, poželjivosti, razuzdanosti in ga obrniti na pot pokore, samozataje, skromnosti, rednega življenja. Ni dvoma, da ima ravno pijančevanje velik delež pri splošni razuzdanosti našega časa. To je zakrivilo nešteto grehov in izzivalo jezo božjo. Zato je treba, da potolažimo razsajenega Boga s tem, da z zmernostjo in zdržnostjo izravnamo to, kar smo zagrešili z nezmernostjo.

Posebno naj se domovina naša od pove nesrečnemu žganju, ki jo uničuje. In sicer žganju v vsaki obliki! Ravno nastopa jesen in ljudje bodo imeli veliko sadja. V nič manj kot v 13.000 kotlih se je samo na Kranjskem pretvarjal ta dar božji, sadje, v strupeno žganje. Tega nesmiselnega, potratnega, pregrešnega gospodarstva mora biti konec! Nikdar pa ni bilo bolj potrebno, sadje rabiti bolj pametno in koristno, kakor sedaj v času vojske. Neve se, kako dolgo bo vojska trajala in če ne bo nastalo pomanjkanje živil. V teh časih zdrava živila, kakor je sadje, pretvarjati v strup, je vnebovpijoča neumnost. Vrniti se moramo k prejšnji boljši uporabi sadja! Ljudje naj sadje sušijo! To jim pridigujemo že nekaj časa. A letos se mora to v resnici začeti. Žal, da so sušilnice nove vrste pri nas še tako malo poznane in razširjene. Za letos si morajo ljudje pomagati kakor pač znajo. V kratkem pa se mora jeti vpeljati nov moderni način sušenja.

Opozarjamo, da letos ne bo sliv iz Srbije in najbrž tudi ne iz Bosne in Slavonije, da bi se moglo zadostiti potrebam zahodne in severne Avstrije, kaj šele Nemčije! Ljudje naj torej suše slive in češnje doma! Zalegle jim bodo za jed in lahko jih bodo tudi prodali. Suh denar spravlja, kdor skrbno in pridno suši slive in češnje. Poklicani faktorji, kakor c. kr. Kmetijska družba, uredništvo »Slovenskega sadjarja« in drugi naj bi sušenje sadja kar najbolj mogoče pospeševali. Morda bi mogli tudi visoki deželni odbor to stvar kaj podpirati?

Povsod in ob vseh prilikah naj bi se letos posebno ljudje svarili pred pretvarjanjem sadja v alkohol in naj se jim priporoča sušenje sadja.

Sicer pa ne samo žganja ampak vsake vrste čezmernega pijančevanja bodi v teh resnih časih konec! Če že sicer, naj velja posebno zdaj vsako preobilno popivanje za sramotno!

»Sveta vojska« v Ljubljani.

POZOR, SADJARJI!

Čuje se od vseh strani, da hočejo brezvestni žganjarji in razni prekupci izkoriščati položaj in obilo sadno letino tudi v sadni kupčiji. Za mernik svežih češpelj, ki tehtajo okoli 25 kg, ponujajo 1 K do 1 K 20 o, ponekod komaj

60 do 80 h. 100 kg češpelj bi ne prišlo potemtakem niti na 3 K, v najboljšem slučaju po 4 K 80 h. Svarimo tedaj najodločneje naše sadjarje, da se pod nobenim pogojem ne udajo tem izkoriščevalcem in ne zametajo dragocenega blaga. Predvsem naj vedo, da se danes, prav posebno pa v današnjih dneh, nobeno blago ne prodaja na mernik ali kakršnokoli drugo volto mero (brento itd.). Pri taki prodaji je vedno udarjen kmet, kupec ima pa poleg slepe cene še ogromen dobiček pri meri. **Sadje prodajati na vago,** pa nič drugače. Na dunajskem sadnem trgu in po drugih večjih tržiščih so češplje danes v kupčiji na debelo po 16 do 20 K 100 kilogramov. Na drobno so pa na ljubljanskem trgu danes kg po 36 h (100 kg torej po 36 K). Naš kmet bi jih moral dati pa po 3 do 4 K, — to je vendar preveč. **Najmanj kar morate zahtevati za 100 kg je 7 do 8 K.** Če svežih češpelj ne prodaste vsaj po tej ceni, potem je odločno bolje, da jih kakorkoli uporabite doma. Zlasti se priporoča sušenje. 100 kilogramov svežih češpelj da 30 kg suhega blaga, in če ga računamo samo po 40 h kg, nam vrže 12 K, torej 8 K več, kakor če prodaste sveže po 4 K. Seveda je treba upoštevati drva in delo. Ampak zasušenje 100 kg češpelj gotovo ne boste porabili drv za 8 K. **Pozor torej! Ne zametajte blaga za slepo cenol!**

Vprašanja in odgovori.

M. S. Z. obrnite se do okrajnega glavarstva in pojasnite tamkaj natančno svojo zadevo.

U. M. v J. Po Vaši napovedi Vam gre brez dvoma več podpore. Orbnite se do županstva ali pa do okrajnega glavarstva.

M. K., Dolenjavas. Ga ni v izkazu med ranjenimi ali padlimi. Še živi in je zdrav ter veselo služi cesarju.

J. R. J. Tudi matere nezakonskih otrok imajo pravico do podpore. Glede drugega vprašanja se pa obrnite na »Slov. kršč.-soc. zvezo« v Ljubljani.

L. Č., Mala B. Nam morate naznaniti naslov onega, za katerega bi radi zvedeli.

I. Z. v K. Na vprašanja, kjer so mesto podpisa navedene samo začetne črke, ne odgovarjamo. Kdor vpraša, naj nam pove tudi vsaj natančen naslov. Odgovarjamo samo naročnikom »Domoljuba«.

SKRIVALNICA.

Kje pa je dečko, ki mi krađe sadje?

LOTERIJSKE ŠTEVILKE.

Linc, 22. avg.: 27, 56, 64, 11, 6.

Trst, 26. avg.: 59, 87, 43, 53, 51.

Dunaj, 29. avg.: 17, 30, 13, 42, 58.